

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Domov v životě seniorů ve specializovaných zařízeních

Bakalářská práce

Autor: Oldřich Vaňkát
Studijní program: B6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.

Hradec Králové, 2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Oldřich Vaňkát

Studium: F13524

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Název bakalářské práce: **Domov v životě seniorů ve specializovaných zařízeních**

Název bakalářské práce AJ: The importance of the home in the lives of the elderly people living in the specialized institutions

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce představuje empirické šetření. Cílem práce je zjistit charakteristické znaky a proměny domova v případě seniorů, kteří opustili původní domov a žijí ve specializovaných zařízeních. Zkoumaným problémem je zejména analyzovat, jaký význam přikládají domovu, jaké proměny domova zaznamenaly během svého života a jak hodnotí svůj život v novém prostředí. Cílová populace a výběr vzorku budou upřesněny v průběhu řešení výzkumného úkolu. Předpokládá se, že se bude jednat nejenom o vybrané seniory, ale také o pracovníky zvoleného zařízení, popř. rodinné příslušníky seniorů. Bude zvolena zejména kvalitativní metoda s použitím techniky řízených rozhovorů podle scénáře.

Berger, Peter L., Thomas Luckmann. 1999. Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění. Brno: CDK. Duffková, Jana. 2008 "Domov z pohledu sociologie." Stavba 15 (3): 16-19. Dvořáčková, Dagmar. 2012. Kvalita života seniorů. Praha: Grada Publishing a. s. Haškovcová, Helena. 2010. Fenomén stáří. Praha: Havlíček Brain Team. Haškovcová, Helena. 2012. Sociální gerontologie. Praha: nakladatelství Galén. Hojda, Zdeněk, Marta Ottlová. Roman Prahl. 2009. Vetché stáří nebo zralý věk moudrosti? Praha: Academia. Sýkorová, Jana. 2007. Autonomie ve stáří: kapitoly z gerontosociologie. Praha: Sociologické nakladatelství. Urbanová, Svatava, Iva Málková. 2003. Souřadnice míst. Ostrava: Nakladatelství Tilia. Žumárová, Monika. 2012. Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů. Prešov: Akcent print.

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.3.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použitelné prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25.7.2016

.....

Oldřich Vaňkát

Anotace

Vaňkát, Oldřich. 2016. *Domov v životě seniorů ve specializovaných zařízeních*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. 63 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce přibližuje problematiku proměny vnímání domova jako instituce seniory, kteří opustili původní domov a v současné době žijí ve specializovaném zařízení. Práce je zaměřena na to, jaké konkrétní atributy domova senioři potřebují, aby specializované zařízení brali jako svůj domov. Zároveň sleduje, zda jsou senioři schopni specializované zařízení jako svůj domov vnímat. Jedná se o empirické šetření, při kterém byla využita kvalitativní metoda pomocí techniky polostrukturovaných rozhovorů. Výsledky šetření jsou rekapitulovány v závěru práce.

Klíčová slova: senioři, specializovaná zařízení, domov, stáří, specializovaná péče

Annotation

Vaňkát, Oldřich. 2016. *The importance of the home in the lives of the elderly people living in the specialized institutions*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové. 63 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis approaches the problematicss of the transformation of the home as the institution by the elderly people who left their original home and currently live in specialized facilities. The attention of the thesis is focused on the specific attributes of the home the seniors need for considering the specialized facilities as their home. At the same time it monitors if the seniors are capable to perceive the special facilities as their home. The thesis uses the empirical investigation using the the qualitative method applied through the semistructured interviews. The results of the survey are recapitulated in the conclusion.

Keywords: senior, specialized facilities, home, old age, specialized care

Poděkování

Chtěl bych poděkovat panu PhDr. Miroslavu Jouklovi, Ph.D za odborné vedení při vypracovávání bakalářské práce. Díky jeho poznámkám, připomínkám a námětům byla tato práce významně obohacena. Dále děkuji seniorům z domu Harmonie I a pracovníkům sociální služby, kteří mi dovolili uskutečnit výzkum a věnovali mi svůj volný čas. Bez jejich ochoty by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

Úvod	10
1 Stav dosavadního poznání	13
1.1 Senior	13
1.1.1 Stárnutí biologické	15
1.1.2 Stárnutí psychologické	16
1.1.3 Stárnutí sociální	17
1.2 Srovnání dnešní a minulé sociální péče	17
1.2.1 Sociální péče o seniory dříve	17
1.2.2 Sociální péče o seniory dnes	20
1.3 Různé typy zařízení pro seniory	21
1.3.1 Možnosti výběru typu sociálního zařízení	22
1.3.2 Individuální bydlení - bydlení ve vlastních bytech	23
1.3.3 Chráněné bydlení	24
1.3.4 Domy s pečovatelskou službou	25
1.3.5 Bydlení ústavní v penzích a domovech důchodců	26
1.3.6 Dům s byty zvláštního určení	28
1.3.7 Bydlení v centrech pro seniory	29
1.4 Domov	29
1.4.1 Počátky domova u člověka	29
1.4.2 Definice domova	30
1.4.3 Význam domova	32
2 Postup a výzkumné metody	33
2.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	33
2.2 Výzkumná metoda a technika sběru dat	35
2.3 Popis specializovaného zařízení	36
2.4 Lokalita výzkumu	37
2.5 Vzorek respondentů	37
2.6 Zpracování dat	38
2.6.1 Analýza dat	39
2.6.2 Kódování	39
2.6.3 Transkripce dat	39
3 Výsledky	39
3.1 Charakteristika respondentů	39
3.2 Výzkumné otázky spojené s konstrukcí domova seniorů	42
3.3 Výzkumné otázky spojené s aktivitami pracovníků vybraného zařízení	52

Závěr.....	59
Seznam použité literatury	61
Elektronické zdroje.....	62
Přílohy	63

Úvod

Tato bakalářské práce se zabývá tím, jakým způsobem senioři, kteří se uchýlili do specializovaného zařízení, vnímají domov, co pro ně znamená a jak se jeho konstrukce během let měnila. Jedná se o seniory umístěné v těchto zařízeních trvale, tj. bez možnosti vrátit se do původního domova, kde žili předtím. Jako příklad vybraného specializovaného zařízení jsem zvolil dům s byty zvláštního určení v Hradci Králové.

Cílem práce je zjistit, jak se v tomto specializovaném zařízení daří poskytnout těmto lidem domov. Zejména, zda jsou senioři ochotni a schopni přijmout toto zařízení jako svůj domov. Pokud ne, tak co chybí k tomu, aby se senioři v tomto zařízení k vlastnímu pojetí domova co možná nejvíce přiblížili.

Nacházíme se v době, kdy jsou senioři bráni jako obtíž, jako ti, co ukrajují z pomyslného koláče státního rozpočtu příliš mnoho a přitom do něj už nic nepřidávají. V médiích často zaslechneme, že momentální forma sociálního zabezpečení, jak jí známe dnes, je neudržitelná. Dozvídáme se, že naše populace stárne a produktivní populace co do množství ubývá a už nebude stačit na to, aby dnešní generace vůbec mohly na důchod jenom pomyslet. Důchodci jsou často perzekuováni a odtlačováni do ústraní, protože už nejsou vnímáni jako součást výkonné společnosti, aby si své místo ve společnosti prosadili sami. Dále v tom určitě hraje roli dnešní ekonomická situace, která nám už dlouho hrozí tím, že důchody v budoucnu nebude s to stát plně zajistit a že je nezbytné si na ně začít šetřit.

Již tedy nemůžeme očekávat od společnosti takovou míru úcty a tolerance ke starším, jako jako tomu bylo ve společnosti tradiční, která se stářím spojovala moudrost a vědomosti, které během života lidé načerpali a předávali je pokolením mladším. Dnešní doba je dobou mládí nebo též označována jako kult mládí. Mládí je bráno jako to, co tvoří, produkuje a tím pádem i rozhoduje, zatím co stáří je bráno jako to, co ubírá a místo toho, aby rozhodovalo, o něm bývá rozhodováno.

Přestože už stáří nemůže mnoho dát, v ekonomické produkci, což se podle dnešního náhledu společnosti může na první pohled zdát jako to jediné důležité, mohou stáří lidé skýtat jiné a jistě i důležitější věci než jsou pouhé statky a služby. Mluvíme tu o lidech starších šedesáti pěti let věku, kteří mohou a jsou v mnohém velmi aktivní a

užiteční nejenom pro své příbuzné, nejbližší okolí, ale také svou angažovaností ve veřejném životě, nebo kteří ve svém zdravotním omezení zaslouží pozornost a péči jako bytosti s lidským osudem, který poznamenává doba a která naplňuje a dovršuje životní dráhu člověka.

Mluvíme tu o lidech, kteří zažili i mnohá strádání, jež si zvláště mladá generace, která si neprošla mnohými těžkostmi předchozí doby, sotva dokáže představit. Proto je důležité těmto lidem projevit respekt a úctu. To nejmenší, co jim můžeme jako společnost dát, je poklidné stáří a důstojné dožití.

Je třeba zjistit, aby pro lidi přicházející do věku, kdy už jsou širší veřejností bráni za seniory, nebyl přechod traumatizující a bolestný, aby člověk, který tento proces podstupuje, měl podmínky co možná nejlepší. To začíná právě místem, kde tráví čas nejvíce – tedy domovem. Co je domovem pro tyto lidi a jaký má pro ně slovo domov význam? To je jádro, které jsem se rozhodl rozkrýt nebo alespoň blíže prozkoumat. Nesmíme zapomínat, že i dnešní generace, která se cítí mladá a silná, jednou také zestárne a budou jí sužovat stejné či podobné neduhy jako dnešní seniorskou generaci.

Téma bylo zvoleno z důvodu, že jsou staří lidé na periferii společenského zájmu. Ve společnosti jsou preferovány životní cíle, které člověka nutí sprintovat k úspěchu, kariéře, postupu a inovacím. Zapomíná však, že bez generací, které tu byly dříve, by nic takového nebylo možné. Staří lidé od společnosti vlastně ani příliš nežádají. Potřebují jen vědět, že tu nebyli zbyteční a že někdo hledí na jejich úsilí, které tu zanechali pro budoucnost. Potřebují jen málo pozornosti, aby věděli, že nezůstali na vše sami a v neposlední řadě potřebují domov a zázemí, kde se budou cítit bezpečně. Není toho mnoho, a proto si myslím, že je důležité těmto lidem věnovat pozornost a připomenout, že tu jsou mezi námi.

Ve výzkumném šetření bude použita metoda kvalitativní. A jako metodu sběru dat byl vybrán polostrukturovaný rozhovor s respondenty a experty, kteří pomůžou problematice lépe porozumět.

Výchozí část, čerpající ze soudobého stavu poznání, je rozdělena do čtyř hlavních částí. První se věnuje tomu, kdo je senior, co seniory charakterizuje, jakým způsobem na ně nahlíží veřejnost a odborníci. Druhá část bude věnována srovnání dnešní a minulé sociální péče. V další části se jsou analyzovány různé typy zařízení, ve

kterých mohou senioři trávit svůj čas, žít a dožít v nich. Poslední část se věnuje domovu. Tedy co slovo domov znamená, jakým způsobem ho analyzují odborníci a jak jej lze zasadit do kontextu seniorské populace. Další části práce obsahují představení výzkumu provedeného ve zvoleném zařízení a jeho výsledky.

1 Stav dosavadního poznání

1.1 Senior

Jako jeden z příkladů toho, jakým způsobem definovat kategorii seniora, je definice WHO, která seniora definuje jako „*stařecký věk neboli senescence obdobím života, kdy se poškození fyzických či psychických sil stává manifestní při srovnání s předešlými životními obdobími*“. [Haškovcová 2010: 20-21] Tedy jde o fázi života, kdy stárnutí, ať už ve fyzické nebo psychické formě, dosáhlo takového měřítko, že je při srovnání s minulými životními obdobími jasně vnímatelné. Ovšem jak poznamenává Helena Haškovcová ve své knize *Fenomén stáří*, je tato definice velice úzká a nedává možnost pojmenovat širší škálu typu seniorů, kteří se ve společnosti žijí. Obecně platné pravidlo pro naši společnost je, že člověk, který překročí hranici důchodového věku stanovenou státem, se stává automaticky seniorem. Ovšem tato problematika není toliko jednoduchá, jak by se mohlo na první pohled zdát. Již zmíněná Helena Haškovcová rozděluje stárnutí do čtyř po sobě jdoucích sekcí. Období mezi 45 – 59 lety je obdobím středním nebo též zralý věk, následuje věk vyšší nebo také rané stáří, které se pohybuje mezi lety 60 - 74, poté mluvíme o stařeckém věku jedná se o sénium či vlastní stáří, které se pohybuje mezi 75. – 89. rokem věku a po překročení devadesátých narozenin, mluvíme o dlouhověkosti [Haškovcová 2010: 20-21].

Je důležité uvědomit si, že proces stárnutí je u každého jedince odlišný a probíhá jinak. Ne každý člověk, který překročí hranici 65 let věku, musí nutně být seniorem a "důchodcem" se vším, co k tomu patří. Stejně tak člověk, který se k důchodovému věku ještě ani nepřiblížil, se může jako důchodce chovat. Záleží na mnoha faktorech, jako je zdravý životní styl, dostatek pohybu, kulturní život a jiné z mnoha dalších atributů působících jak na fyzický, tak na psychický stav, který přímo ovlivňuje, na jaký věk vypadáme a také na kolik let se cítíme.

V další z knih výše uvedené autorky, konkrétně v *Sociální gerontologii*, najdeme jako definici seniora tato slova: „*Starší člověk, ale také nejstarší a zpravidla vážený člen nějakého společenství. Používá se též k rozlišení mladšího (jun.) a staršího (sen.) člena rodiny (...), a to i v případě, že ten starší z nich zdaleka není starý.*“ [Haškovcová 2012: 148] Z toho nám vyplývá, že seniorem nemusí být nutně člověk starý, jak je vnímáno dnešní mladou generací.

Podnětným zdrojem k pojetí stáří z oblasti sociologie je titul *Autonomie ve stáří kapitoly z gerontosociologie*. Dana Sýkorová zde pomocí grafického znázornění rozlišuje faktory, které určují, podle jakých parametrů vnímáme člověka jako starého. Zde bych chtěl poukázat na několik zajímavých zjištění, jež nám tento graf poskytuje. Jako hlavní faktor určující vnímání člověka jako starého je jeho fyzický stav a to z více než 70 %, s odstupem 20 % je to věk, další v pořadí mírně zaostává ztráta duševní svěžesti a ztráta autonomie, na úplném chvostu najdeme s méně než 10 % narození vnoučat a pro mě překvapující s pouhými 18 % odchod do důchodu [Sýkorová 2007: 48-49].

Dle výše uvedených přístupů je senior ohraničen nejen věkem, ale také faktory ovlivňujícími jeho psychický stav a tím i nepřímo jeho stav fyzický, podle nějž my jako nezávislí pozorovatelé určujeme, zda se starší člověk jako starý chová, vypadá a v neposlední řadě, zda jeho psychický stav koresponduje s jeho fyzickým zjevem a datem narození v rodném listu. Je známo, že státní aparát bere jako seniora člověka, který má nárok na starobní důchod, ale to není to rozhodující, co z člověka v produktivním věku udělá člověka ve věku seniorském. Nezáleží pouze na datu narození. To, co dělá seniora seniorem není věk, ale právě jeho duševní stav, který se nepřímo odráží na jeho zdraví a tím i na jeho fyzickém zjevu. Tím ovšem není řečeno, že by senior nemohl žít dále plnohodnotný život. Jen se jeho priority časem mění a stejně jako mají předchozí životní období své etapy, tak i věk seniorský má ty své. Ty popisuje Helena Haškovcová ve *Fenoménu stáří*. V první fázi se jedná o tzv. "mladé seniory", kteří se pohybují mezi věkovou hranicí 65 - 74 let a jsou též označováni jako *young old*, dále se mluví o starých seniorech, kteří se pohybují mezi 75 resp. 80 lety a těm náleží titul *old old*; ti kteří překročí hranici 85 let, jsou označováni jako *very old old* [Haškovcová 2012: 21-22].

Tato stupnici byla v bakalářské práci vybrána jako opěrný bod, protože dobře vystihuje, jakým způsobem se od sebe senioři můžou lišit. Ti, kteří se pohybují v období *young old*, jsou ve většině případů spojováni s problematikou využití volného času, seberealizací a tak podobně. V dalších dvou fázích jdou tyto problémy do stínu problémů zdravotních, strachu o svojí soběstačnost a nezávislost na pomoci druhých, jež je dříve či později nutno řešit.

1.1.1 Stárnutí biologické

Proces stárnutí je něco, co potká každého. Je to nezpochybnitelná spravedlnost, se kterou nejsme schopni nic udělat. Moderní medicína pomáhá dopady stárnutí různými léky, přípravky a plastickými operacemi zmírnit, ale to nic nemění na tom, že lidé stárnou bez ohledu na to, jak moc se snaží tento neodmyslitelný životní cyklus zvrátit či zastavit. Tento proces je zkrátka daný a je na každém, jakým způsobem se s ním hodlá vyrovnat. Pro ženy je obecně toto období života těžší a vyrovnávání se s ním obtížnější než pro mužskou populaci. Ani pro muže není toto období lehké, ale ti na rozdíl od žen tolik nelpí na své fyzické kráse, která s věkem odchází, ale spíše hřeší na svou fyzickou sílu a nezávislost, o kterou přichází až později.

Biologické stárnutí je dané a pojí se s ním mnoho fyziologicky daných, nepříjemných změn a není způsob, co by se s tím dalo udělat. Dnes už pomáhají různé doplňky stravy, které některé neduhy oddálí nebo zmírní. Jistě též pomáhá aktivní životní styl, kdy díky pohybu pomáháme tělu se se stárnutím lépe vypořádat, ale stále zbývá mnoho toho, s čím není možné udělat nic, ať je snaha jakákoliv. V knize Moniky Žumárové *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů* se píše, že „většina tělesných orgánových soustav vykazuje úbytek již po třicátém roce věku a každoročně činí tento úbytek zhruba 0,8 až 1 procento“. [Mülpachr 2004: 19]. To nám dává jasně najevo, že stárnutí jako biologický proces začíná mnohem dříve než vstupem do důchodového věku, ovšem s přibývajícím věkem se tyto fyziologické procesy neudržitelně zrychlují [Žumárová 2012: 40-41].

Zde několik příkladů, které nám tato kniha poskytuje prostřednictvím pana profesora Vladimíra Pacovského, který se pokusil shrnout některé ze zásadních somatických změn a jejich následky.

- „omezení rezerv, snížení adaptační schopnosti a odolnosti“
- „změna imunitních mechanismů, zvláště pak pokles imunity protiinfekční a protinádorové. Proto snadněji vznikají infekce a s věkem stoupá výskyt většiny nádorů.“
- „změny v tvorbě mnoha hormonů a jejich působení“

- „zpomalení psychomotorického tempa a vedení nervových vzruchů. Úbytek nervových buněk“
- „zhoršování smyslů (zrak, sluch, chuť, čich, hmat)“
- „úbytek funkcí většiny orgánů. Orgány pracují bez rezerv, což se projeví neschopností zvyšovat výkon podle adekvátní potřeby organismu.“
- „úbytek svalové hmoty s poklesem svalové síly. Pokles celkové tělesné vody, s přibývajícím věkem se člověk "vysušuje". Zmnožování tukové tkáně.“
- „úbytek kostní hmoty, ztráta vápníku z kostí. Řídnutí kostí, sklon ke zlomeninám.“ [Pacovský 1994: 57]

Atrofující znaky lidského těla přicházející při fázi stárnutí sice pomalým, ale jistým tempem. Mužům řídnou a ženám bělají vlasy, lidská páteř sesedá a staří lidé takzvaně "rostou do země", svalstva ubývá a smysly se časem tupí a zhoršují. Toto jsou skutečnosti, které čekají každého z nás, a jen těžko s nimi něco uděláme [Žumárová 2012: 40-41].

1.1.2 Stárnutí psychologické

Další součástí stárnoucího procesu je také část psychická, která je daleko komplikovanější a mnohem více individuální s hůře předvídatelným průběhem, než je součást fyziologická.

Každá doba přináší jiná úskalí a problémy a na rozdíl od problémů fyziologických se problémy spojené s lidskou psychikou v průběhu let měnily zásadně, ať už v sociální ekonomické, politické či jiné.

Jako charakteristiku, která v nejširším měřítku pojímá psychické stárnutí, je zpomalení duševní činnosti. Největší rozdíl mezi mladší a starší generací je rychlost reakce na komplikovaný vjem. Mladší mají lepší rozhodovací schopnosti a dokážou se rychleji rozhodnout a najít řešení oproti starší generaci, která tuto schopnost postupným věkem ztrácí. Z toho důvodu starší lidé nepřijímají dobře situace, kdy jsou pod tlakem a musí se pohotově rozhodnout.

Dnešní doba je velmi rychlá a tak je tento, věkem se projevující, nedostatek více zdůrazněn a starší populace se tímto dostává pod tlak a tím pádem to má špatný vliv i na její psychický stav. To může vést k výbušnosti, depresím a úzkosti. Při každodenním

kontaktu se společnostmi se nejhůře snáší úbytek sluchu, zhoršující se zrak a někdy i čichu. Dalším negativním vlivem na stárnoucího člověka je zhoršující se paměť a dovednost učit se. Jako protiváhu je nutné uvést i pozitiva. Zkušenosti z odžitých let dopomáhají většinou ke zklidnění a moudrosti. Daleko více si této přicházející vlastnosti všimneme u lidí, kteří byli temperamentnější a radikálnější. Také lze pozorovat větší míru přesnosti a trpělivosti při určitých činnostech [Dessaintová 1999: 19].

1.1.3 Stárnutí sociální

Sociální stárnutí je stav, kdy se z člověka ekonomicky aktivního stává člověk pasivní, odkázaný na starobní důchod a odcházející na takzvaný "zasloužený odpočinek". Když takový jedinec překročí pomyslnou hranici důchodového věku a začne uplatňovat svá práva ve smyslu pobírání starobního důchodu, stane se z takového jedince, jež byl po celou svou produktivní éru nezávislým, závislý. Tedy přesný opak toho, co od něj společnost po celou dobu až po nakročení do důchodového věku požadovala [Dvořáčková 2012: 13-14].

Dalším aspektem tohoto typu stárnutí je, že se lidé musejí vyrovnávat kromě změny svého společenského statutu také s tím, že přicházejí i změny v nejužším rodinném kruhu. Tím je myšleno, že děti již napevno odcházejí z domova, nebo že jeden z partnerů či blízkých přátel umírá. Odchod dětí může být větším zásahem do role stárnoucích rodičů než by se mohlo zdát. Buď se s odchodem svých dětí smíří a jejich vzájemný vztah to utuží, či naopak se po jejich odchodu můžou objevit partnerské trhliny, které mohou být následkem "syndromu prázdného hnízda". Strach z osamění se s ubíhajícím věkem zvyšuje a je velmi důležité se na stáří umět správně připravit a adaptovat se na něj. To by mohlo být jednou z dalších oblastí pro působení sociálních pedagogů [Žumárová 2012: 44].

1.2 Srovnání dnešní a minulé sociální péče

Tato podkapitole bude věnována historickému srovnání, sociální péče o seniory. Jakým způsobem se vyvíjela a jak jí vnímáme dnes.

1.2.1 Sociální péče o seniory dříve

Doby minulé nepatřily k těm, ve kterých se vedly rozsáhlé statistické a další

údaje, tak jak je známe dnes a je tedy mnohem obtížnější hledat informace vedoucí k tomu, jak se se seniory zacházelo dříve. Tím ovšem netvrdím, že by nebyly žádné a naštěstí i z toho mála, co se zachovalo, se podařilo utvořit ucelený obrázek toho, jakým způsobem o seniory pečovaly různé instituce od státu přes obce až po charitativní organizace. Zde bude ukázáno, jak tato praxe vypadala.

Prvním, kdo se staral o své přestárlé občany, byly jejich rodiny, které měly zajistit, aby nejstarší člen nebo členové rodu nestrádali. Ovšem představa toho, že staří odešli na odpočinek a sledovali své děti, jak ony po nich přebírají díl práce na poli a pracují tak, aby zabezpečily své stárnoucí rodiče, je při nejmenším zidealizovaná. Je třeba si uvědomit, že mluvíme o době, kdy lidé bojovali o každý kus úrody a pokud byla doba chudá a potravin a jiných důležitých statků bylo málo, první kdo na to doplatil, byli oni staří a nemohoucí. Právě proto, že nemohli pomoci s obživou rodiny a nesli pouze náklady spojené se svou výživou a nic do rozpočtu rodiny nepřinášeli [Haškovcová 2010].

Méně šťastní neměli rodinu, která by se o ně postarala. Pokud nebyli ekonomicky dostatečně zajištěni, končili daleko hůře. Byli odkázáni na žebrotu, a pokud se nenašel dostatek milodárců, tito lidé umírali hlady, žizní a nemocemi přímo na ulicích. Právě tito lidé paradoxně pomohli nastolit základy sociálního systému, jak píše Helena Haškovcová: „*Ubožáci vlastně vytvářeli neformální nátlakové skupiny a mravnějším té doby bylo jasné, že je třeba pomoci.*“ [Haškovcová 2010: 184]

Tato doba se vyznačovala, co se péče o staré a nemocné týče, především křesťanskými ideály a měla především charitativní charakter. Vlastně jediným jasným a nezpochybnitelným cílem organizací poskytujících péči o tyto osoby, bylo jakési hmotné zajištění, které mělo velmi relativní charakter ve smyslu toho, že zabezpečily jen ty nejzákladnější potřeby, jako jídlo, vodu a místo, kam se tito lidé mohli uchýlit k přespání či před nečasem [Haškovcová 2010].

Teprve rok 1909 se stal milníkem toho, že lidé nemajetní, chudí a starší 70 let věku získali penzi ve výši 5 šilinků týdně, a to v Anglii. Do této doby byly lidé staří a bez prostředků odkázáni na žebrotu a ve sledu staletí jim bylo nabídnuto mnoho institucí, které se o ně staraly. Byly to většinou kláštery, pomáhali majetní občané, na území bývalé Jugoslávie se ve 14. a 15. století budovaly "domovy pro staré osoby", v

Nizozemsku to byly zase "hofjes".

Pokud se budeme bavit o našem území, tak dle slov předsedy České gerontologické společnosti Karla Dohnala byly k dispozici tři základní typy ústavní péče. Jednalo se o středověké špitály nebo klášterní nemocnice a v neposlední řadě šlo o nemocnice pro malomocné. Středověké špitály byly útulky pro nemocné, pocestné, tuláky, nezaměstnané a jiné. Chudí měšťané si v tomto zařízení mohli koupit byt a stravu a zajistit tak pro sebe i ošetření.

Další zařízení byly klášterní nemocnice, které sloužily jen pro ty z bohatších vrstev. Ošetřovatelé byli povětšinou příslušníci řádu, který klášter založil a také dotoval a úroveň ošetřovatelství nebyla nikterak vysoká, protože se zde hledělo spíše na náboženské povinnosti.

Poslední z řady institucí starající se o chudé, nemocné, staré a nepotřebné, byly nemocnice pro malomocné. Ty měly jako prvořadý úkol starat se o infikované osoby a následnou separaci od zbytku společnosti, aby se nákaza nešířila dál obyvatelstvem.

Důvodem vzniku těchto zařízení, kromě zcela jasného a snadno předvídatelného závěru, že by tito lidé bez jejich existence umírali hlady a nemocemi a společnost jistě cítila (a i dnes cítí určitou) elementární zodpovědnost, byla také absence jakéhokoliv sociálního zabezpečení ze strany státu. Je třeba připomenout, že doby, kdy existovaly výše uvedené instituce, bylo něco jako starobní důchod v dnešním slova smyslu, tedy hmotná pomoc státu občanům starších určitého věku daným zákonem, naprosto nemyslitelné.

Jak již bylo uvedeno výše, až rokem 1909 se začaly formovat počátky sociálního zabezpečení pro seniory tak, jak je známe dnes. Ovšem až pro lidi starší 70 let, což byl věk na počátku 20. století stále velmi raritní a částka, kterou tito lidé dostávali, nebyla nijak závratná. Za oněch 5 šilinků by nebylo možné v té době nezaplatit ani týdenní nájemné, ale již zde byl první pokus a počátek nové cesty pro státní sociální politiku [Haškovcová 2010: 183-186].

Dokladem toho, že sociální zabezpečování neproběhlo bez problémů ani u úředníků ve vysokých funkcích, je příklad Ervína Špindlera zastávající post tajemníka okresního úřadu v Roudnici nad Labem. Nad to je znám jako

novinář, básník, spisovatel, překladatel a politik. Ve své čilé korespondenci se svým dlouholetým přítelem Jaroslavem Gollem, významným českým historikem a medievalistou, vlivným pedagogem, diplomatem, básníkem, spisovatelem, překladatelem a dědečkem slavné české prvorepublikové herečky Nataši Gollové, si Špindler stěžuje na nízké důchody a drahotu, které mu ztrpčují odchod na odpočinek. Doslova píše:

„Definitivním zřeknutím se starostenského křesla, které mi bylo před posledními volbami opět nabídnuto a v němž jsem vytrval od května 1891 až do 13. 12. 1913, zmenšily se pak samo sebou mé roční důchody o celých 2400 K, jež jsem dostával za reprezentační výlohy, s úřadem starostenským sloučené, a sklesly na pouhých 2800 K, jež dostávám jako výslužné z okresní poklady, určené před 30 lety okresnímu tajemníkovi. Při nynější hrozné drahotě nestačí ovšem tento důchod na udržování domácnosti, a proto musel jsem odhodlati se k bezohlednému škrtání výloh dosavadních, na které dvojnásobný důchod můj právě asi tak stačil. Na propuštění hospodyně při svém stáří pomysleti nemohu. (...)“ [Hojda, Ottlová, Prah 2009]

Dále se Špindler pohoršoval nad tím, co všechno ze svého bohatého a kulturně naplněného života bude muset oželeť, aby s penězi vyšel, a také že bude muset příliš velký a drahý byt vyměnit za menší.

„Touto redukcí výloh na míru nejnужnější docílím, tak alespoň, ne-li úplnou rovnováhu mezi svými příjmy a vydáními, tož alespoň takový stav finanční, aby deficit roční nepřekročil nikdy 500-600 K, k jichž uhrazování alespoň na deset let by mi stačily úspory (...)“ [Hojda, Ottlová, Prah 2009].

Tento krátký úryvek nám vcelku dobře rozkrývá, jak bylo těžké i pro lidi z vyšších vrstev společnosti vyjít v důchodovém věku s penězi. Tím více je nutné se zamyslet nad tím, jak se asi dařilo lidem obyčejným bez možnosti naspořit si peníze tak, jak to udělal pan Ervín Špindler [Hojda, Ottlová, Prah 2009].

1.2.2 Sociální péče o seniory dnes

Péče o seniory a jejich zajištění ze strany státu se v moderních západních společnostech dostalo na vysokou úroveň, ačkoli se toto zabezpečení liší v závislosti na ekonomickém bohatství státu a sociální politice.

Nyní budu citovat, kdo má v roce 2016 nárok na starobní důchod podle České správy sociálního zabezpečení. Na stránkách ČSSZ se doslova píše toto: „*Občané, kteří v roce 2016 dosáhnou důchodového věku a získají potřebnou dobu pojištění alespoň 32 let, mohou podat žádost o starobní důchod. Důchodového věku dosahují v roce 2016 muži narození v roce 1953, bezdětné ženy narozené v lednu až srpnu 1954, ženy narozené v lednu až srpnu 1955, které vychovaly jedno dítě, ženy narozené v lednu až srpnu 1956, které vychovaly dvě děti, ženy narozené v lednu až srpnu 1957, které vychovaly tři či čtyři děti, a ženy narozené v lednu až srpnu 1958, které vychovaly pět a více dětí. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) proto připomíná, jak se žádost o důchod podává, a informuje, co se mění ve výpočtu důchodu v roce 2016*“. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2015/2015-12-30-kdo-ma-narok-na-starobni-duxod-v-roce-2016.htm>>

Z uvedené citace vyplývá že, muž odchází do důchodu nejdříve v 63 letech a pojištění musí platit minimálně 32 let. Ženy mohou nastoupit do penze o rok dříve, dále se mění doba nástupu do důchodu dle počtu vychovaných dětí. Čím více dětí žena vychová, tím nižší věk k dosažení důchodového věku potřebuje, přičemž hranice se zastavuje na 58 letech při vychování pěti a více dětí. Podle dnešní platné legislativy se člověk, kterému je dnes 22 let, dostane do důchodového věku až v 70 letech věku.

Jak bylo uvedeno dříve, zjistíme, že v tomto věku chodili lidé do důchodu na počátku 20. století a mnoho se jich tohoto věku ani nedožilo. Zatímco dnešní generace má podle prognóz šířících se ve společnosti dosáhnout hranice 80 a více let věku.

1.3 Různé typy zařízení pro seniory

Další kapitola bakalářské práce se věnuje problému, jakým způsobem funguje současný systém sociální a zdravotní péče o seniory v České republice. Česká společnost se opírá o tradiční model toho, že v první řadě se o své starší a méně soběstačné členy rodiny postará rodina. Tedy státní aparát nastupuje až ve chvíli, kdy neformální poskytovatelé sociální služby buďto péči nezvládají nebo nejsou vůbec. Možnost využít nějaké specializované zařízení pro lidi tohoto typu je brána jako krajní možnost, kdy už je neúnosné pečovat o ně v domácím prostředí a starat se o ně tak, aby měli dostatečný komfort, pozornost a péči, kterou potřebují.

1.3.1 Možnosti výběru typu sociálního zařízení

Nastane-li chvíle, kdy je již nezbytné, aby senior změnil své dosavadní bydliště a začal hledat nové útočiště v podobě nějakého sociálního zařízení, je důležité držet se několika zásad. Jistě je zásadní vybírat takové sociální zařízení, které bude vyhovovat z hlediska poskytování zdravotního servisu a péče.

Ovšem stejně tak je důležité, aby sám senior nebo lidé, kteří mu s výběrem pomáhají, dbali na dílčí důležité záležitosti týkající se konkrétních sociálních zařízení. Naštěstí se už nenacházíme v době, kdy byli senioři nuceni sdílet prostor s dalšími sedmi až patnácti lidmi na lůžku. Úmrtnost v takovýchto ústavech byla někdy až 20 %, a to z důvodu toho, že lidé neunesli takový psychický tlak.

Dnes už je naštěstí situace diametrálně odlišná a tak je možné si v České republice vybrat z více než tisíce pobytových zařízení pro seniory s celkovou kapacitou okolo padesáti tisíc míst [Funk 2014: 101-103].

Když jde o výběr vhodného místa pro seniora, je velice důležité zjistit co nejvíce informací. Samozřejmostí dnes už je najít si internetové stránky toho či onoho zařízení a přečíst si, co nabízí. Avšak to není vše, co je podstatné. Daleko důležitější veličinou je prostý lidský přístup.

Výčet základních otázek, jaké je důležité si při vybírání takového zařízení položit, budu citovat z knihy *Provázení stářím a umíráním aneb prolínání obou světů* od Karla Funka.

- „Je s uživatelem jednáno v rovnoprávném postavení jako s partnerem zaměstnanců, nebo je v podřízeném postavení?“
- „Když s uživatelem na vozíku hodlají opustit místnost, škubnou s ním od stolu dozadu bez varování, či ho tváří v tvář upozorní, že se odchází z jídelny? (Pozor! I člověku na vozíku se říká "půjdeme", nikoliv "pojedeme".)“
- „Mluví s uživateli vždy tak, aby viděl jejich tvář, nebo mluví i zezadu?“
- „Kolik uživatelů je při hezkém počasí venku mimo objekt?“
- „Mají řádně ostříhané nehty?(...)“
- „Klepají při vstupu do pokojů a čekají na vyzvání? (Výjimky jsou samozřejmě u nedoslýchavých uživatelů.)“

- „Byl senior brán vážně při vyjádření svých přání a představ?“

[Funk 2014: 101-103]

Tento výčet by mohl ještě dále pokračovat. Je tedy důležité dbát při výběru takového zařízení nejen na to, jak zařízení vypadá a co nabízí, ale také to, jakým způsobem službu nabízí. Jde tedy o spor formy a obsahu a zde je obojí stejně důležité. Formu dokážeme posoudit pouhým okem, ale obsah musíme podrobit hlubšímu zkoumání.

1.3.2 Individuální bydlení - bydlení ve vlastních bytech

Pokud se senior rozhodne trávit své stáří a důchod ve svém bytě nebo u svých známých či příbuzných, můžeme to považovat za velice očekávaný druh rozhodnutí. Lidé v pozdějším věku nejsou nakloněni změnám a rádi zůstávají při svých zvyklostech a většina výzkumů to potvrzuje.

V takovém případě je ale nutné si uvědomit, že je důležité věnovat zvýšenou pozornost tomu, jak takový byt, který obývá starší senior, vypadá. Tedy jak je vybaven a prostorově řešen, aby minimalizoval nástrahy, které staří přináší. O prostředí užívaného bydlení se starají v lepším případě děti těchto lidí, v horším vůbec nikdo.

Je nutné přihlídnout k tomu, že starý člověk má tendenci trávit daleko větší část dne v bytě či jiném obytném prostoru, kde žije, a tudíž je velice důležité, aby odpovídal tomu, co takový jedinec potřebuje. I své aktivity přesouvá co nejbližší místu svého bydliště.

Nesmíme ale přehlédnout, že neméně důležitou součástí toho, že člověk žije takřkajíc "ve svém" a tím pádem má soukromí, samostatnost a osobní integritu, ale také okolo sebe udržuje okruh známých a přátel, kteří velkou měrou dotváří domácí prostředí, které si senior svým rozhodnutím o tom, že zůstane doma, chtěl zachovat.

V případě uzpůsobení bytu, jeho uspořádání a možnosti řešení jeho předělání, musíme konstatovat, že senior odkázaný na starobní důchod vyplácený státem může jen těžko pomýšlet na to, že by si svůj byt zrekonstruoval tak, aby se v něm cítil dobře, bezpečně a vyhovoval jeho potřebám. Zkrátka tak velkou částku, která je bezpochyby nezanedbatelná, by takový člověk dal dohromady jen s těžkou námahou.

Bylo by tu řešení ve formě příspěvku na rekonstrukci od státního aparátu. Pro něj by takový příspěvek byl jistě výhodnější než se o ně starat v zařízeních jim speciálně určených. V mnoha případech jsou do takových zařízení umístěni lidé, kteří by byly schopni se o sebe bez větších problémů postarat, ale jejich dosavadní domov v takové podobě, v jaké je, to neumožňuje. Přitom by stačilo odstranit překážky ve společných prostorách či bytech, které jsou pro seniory jen těžko k překonání.

Pokud dojde na přestavbu a rekonstrukci bytu do vyhovující podoby, aby poskytoval zázemí pro člověka v pozdějším věku, v literatuře se zdůrazňují tři zásadní věci, a to jsou velikost, dispoziční problémy a vybavení bytu.

U velikosti bytu je nutné přihlédnout k tomu, že velký byt s mnoha pokoji je spíše na obtíž. Je složitější na údržbu a s tím spojeny vyšší náklady například za energie či nájem. Dispoziční problémy bytu jsou spojeny s tím, že u stárnoucího člověka se vlivem věku, ale i úrazem či nemocí snižují pohybové schopnosti. Je tedy nutné, aby se omezily překážky typu zbytečných prahů a nadbytečný počet dveří. Nejlepší alternativou je, aby se byt stal malým, ale zároveň dostatečně prostorným. V neposlední řadě je důležité vybavení bytu. Úložné prostory, které jsou v bytě dlouhé desítky let, už těžko budou splňovat potřeby a seniorů. Mnohdy jsou skříně příliš vysoko, takže na ně senior nedosáhne nebo naopak tak nízko, že se k nim musí nepřírozeně ohýbat. Dalším problémem jsou hygienická zařízení, která byla dříve navrhována v malých prostorech a tak již v dnešní době nevyhovují. To se dá například vyřešit tím, že se záchod spojí s koupelnou a vznikne tak velký prostor, který umožňuje snadnější pohyb [Glosová 2006: 78-80].

1.3.3 Chráněné bydlení

Podle *Slovníku sociální práce* od Oldřicha Matouška je chráněné bydlení určeno převážně pro lidi s mentálním postižením a lidi s chronickým duševním onemocněním. To ale není jediná možnost, jakou si pod chráněným bydlením můžeme představit. [Matoušek 2008: 74]

Tento druh bydlení není u nás příliš rozšířený v kontextu s využitím seniory. Daleko větší zastoupení má v Rakousku. Je to forma bydlení seniorů, kdy může skupina bydlet v jednom velkém upraveném bytě pro tyto potřeby. Je to jistá alternativa pro domovy důchodců a blíží se stylu rodinného bydlení, ovšem bez velké náročnosti

administrativních povinností a s menšími náklady.

Každý obyvatel má k užívání svůj jeden samostatný pokoj, který si může vybavit vlastním nábytkem. Společně pak sdílí s ostatními bohatěji vybavené hygienické zařízení, společenské místnosti a kuchyni. Takový byt je samozřejmě bezbariérový.

Toto dobrovolné soužití starých lidí, kteří mají omezenou schopnost samostatně hospodařit, je dobrou alternativou díky tomu, že je jim umožněno být v prostředí, kde mají veškerý servis, pro uspokojení základních životních potřeb týče a představuje formu domova. Také je motivuje k soběstačnosti díky tomu, že jsou v prostředí domova nového, ale zároveň si senioři mohou zachovat svůj původní životní styl.

Tato forma soužití je pro soudobé seniory těžko představitelná, ale pro generace příští, které prošli studentskými byty nebo podobným typem soužití, už se nebude jednat v zásadě o nic nového.

Jak už bylo uvedeno, takovýto typ bydlení seniorů můžeme nalézt spíše za našimi hranicemi a to především v Rakousku. Jeden takový byt je ve Vídni. Je provozován nestátní organizací, která pomáhá potřebným, zdravotně postiženým a starším občanům. Péče o seniory je v takovém zařízení méně nákladná než v domově pro seniory [Glosová 2006: 80-82].

1.3.4 Domy s pečovatelskou službou

Tato zařízení jsou určena osobám méně soběstačným, ale jejichž léčení nevyžaduje ústavní péči. Je jim k dispozici pečovatelská po celou dobu své pracovní doby, především v pracovních dnech [Dvořáčková 2012: 85].

Tyto domovy poskytují jejich pronajímatelům pohodlí a komfort s pečovatelskou pomocí. Vystává zde však problém, že tento typ zařízení předpokládá, že bude nutné, aby se zde senior přestěhoval.

Stěhování v jakémkoliv věku je problematická fáze plná stresu, zmatku a tlaku okolí. Ve stáří jsou ale vazby a citová pouta na místo svého pobytu daleko větší a intenzivnější. Staří lidé v nich vidí opěrný bod svého bytí. Často se nechtějí stěhovat ani po tom, co ovdoví či se odstěhují jejich děti.

Není divu, staří lidé lpí na každém kousku své minulosti, protože v jejich věku se lidé spíše obracejí do časů minulých, než aby mysleli na doby příští. O to důležitější a více zásadní je, jak je takový byt konstruován a přizpůsoben pro potřeby seniora, který se ho ať už dobrovolně nebo vlivem okolností rozhodne vyhledat.

Jak bylo napsáno v části věnované individuálnímu bydlení, je velice důležité přizpůsobit bydlení potřebám lidem seniorskému věku, kteří mají své specifické požadavky. Je důležité, aby takový byt nebyl zbytečně velký a rozlehlý kvůli jeho snadné údržbě, aby se nábytek nacházel v takové výši, aby se k němu nemusel člověk zbytečně ohýbat nebo naopak aby na něj nedosáhl a zároveň, aby byl co možná nejvíce bezbariérový a bezpečný. Stejně tak musí působit příjemně, tak aby se senior s přechodem do nového bydlení lépe sžil.

Takové byty tedy bývají malometrážní určené pro jednu maximálně dvě osoby, plnící požadavky výše zmíněné. K tomu bývají nezřídka vybaveny doplňkovými provozy a službami, které mohou být k dispozici i lidem žijícím v okolí [Glosová 2006: 84].

1.3.5 Bydlení ústavní v penzionech a domovech důchodců

Zprvu bych nejprve rád odlišil tyto dva pojmy, tedy penzion a domov důchodců. Mají mnoho společného, ale mnohém se liší. Nejlepší způsobem, jak tyto dva pojmy odlišit, je pomoci si tím, jak tyto dva pojmy vysvětluje státní aparát.

Domov důchodců:

Podle §72 vyhlášky č. 182/1991 Sb. jsou domovy důchodců určeny především občanům, kteří dosáhli věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a kteří pro trvalé změny zdravotního stavu potřebují komplexní péči, jež jim nemůže být zajištěna v jejich vlastním prostředí za pomoci rodiny ani pečovatelskou službou nebo jinými terénními službami sociální péče, a dále pro staré občany, kteří toto umístění nezbytně potřebují z jiných vážných důvodů. Nemohou však být přijati občané, jejichž zdravotní stav vyžaduje léčení a ošetřování v lůžkovém zdravotnickém zařízení.

Domovy - penziony pro důchodce:

Podle §73 vyhlášky č. 182/1991 Sb. jsou domovy - penziony pro důchodce

určeny občanům, kteří dosáhli věku rozhodného pro přiznání starobního důchodu a občanům, plně invalidním. Podmínkou přitom je, že jejich celkový zdravotní stav je takový, že nepotřebují komplexní péči a jsou schopni vést poměrně samostatný život ve vhodných podmínkách [Králová, Rážová 2003: 44].

Pokud si tedy tyto dva odstavce porovnáme, zjistíme, že domovy důchodců stejně jako penziony pro důchodce jsou určeny pro občany, kteří dosáhli věkem na starobní důchod, ale na rozdíl od penzionů pro důchodce jsou určeny lidem, kteří mají nějaký trvalý zdravotní problém, který vyžaduje komplexní péči, již není možné dodat svépomocí v domácím prostředí či prostřednictvím pečovatelské služby či jiným subjektem, který nabízí služby tohoto typu. To znamená že senioři potřebují péči každodenní, ovšem ne takovou, která vyžaduje trvalý pobyt v nemocničním zařízení.

Zatímco senioři v penzionu pro seniory jsou více soběstační a dokážou se o sebe ve vhodných podmínkách postarat sami, v tomto zařízení můžeme nalézt občany, kteří jsou plně invalidní a také ty, kteří věkem dosáhli na starobní důchod.

Domov důchodců je tradiční forma ústavního bydlení. V těchto zařízeních mají jejich obyvatelé komplexní péči – samozřejmě ubytování, stravu, celodenní lékařskou péči, také rehabilitace a rozličné možnosti aktivit pro volný čas. Tato zařízení jsou konstruována tak, aby pojala větší kapacitu lidí, což nemusí být vždy ku prospěchu věci, ovšem to už záleží na jednotlivých domovech, jakým způsobem se s tímto vyrovnají. V novějších domovech už bychom našli jedno či dvoulůžkové pokoje, spojované do menších skupin. Dále oddělení se společenskou místností, kuchyňku, dobře vybavenou koupelnu a další.

Penziony na rozdíl od domovů pro důchodce nejsou určeny pro příliš velké společenství, což pomáhá tomu, aby se v takovýchto zařízeních lépe budovaly sousedské vztahy a nové kontakty. Jak už bylo zmíněno, jsou tato zařízení obvykle pro soběstačné seniory, kteří jsou schopni fungovat s minimem cizí pomoci, kteří mohou přemístěním do tohoto typu ústavního bydlení řešit bytovou situaci svou či své rodiny, tedy uvolnit místo svým vnoučatům, či dětem, anebo už úplně nestačí na údržbu svého bytu.

Kromě ubytování jsou zde též poskytovány služby typu úklidu bytu, praní prádla či umytí oken. Za příplatek senioři mohou využít lékařské vyšetření, rehabilitaci,

cvičení, pedikúru, manikúru a jiné služby tohoto typu [Glosová 2006: 92].

1.3.6 Dům s byty zvláštního určení

Dům s byty zvláštního určení je typ zařízení, který kombinuje vícero forem péče a skýtá služby různým uživatelům. Jedním z takových zařízení je pro účely bakalářské práce zvoleno zařízení v Hradci Králové, které zajišťuje Magistrát statutárního města Hradce Králové. Jedná se o malometrážní byty v majetku města se sníženým nájemným. Je zda dostupná městská hromadná doprava a disponuje občanskou vybaveností. Tento typ bydlení vyhledávají lidé preventivně pro případ zhoršení zdravotního stavu anebo mají strach z postupně zvyšujících se nájmů, na které jim nebudou zbývat peníze. Simultánně s tímto domem pracuje sociální služba, která zajišťuje péči o seniory, kteří si o ní sami zažádají. V současné době je průběžně obsazováno 593 bytových jednotek, přičemž odbor sociálních věcí a zdravotnictví eviduje průběžně až 700 neuspokojených žádostí o pronájem tohoto typů bytů. Některé z bytových jednotek nejsou určeny pouze pro seniory, ale také pro lidi se zdravotním postižením. [Koncepce specifických forem bydlení v Hradci Králové 2016].

Pro přijetí do evidence žádostí k výběrovému řízení musí splnit žadatel odboru sociálních věcí a zdravotnictví (dále jen OSZ) všeobecné podmínky, které jsou pro všechny typy tohoto bydlení provozované městem společné. Jsou to:

žadatelé musí být minimálně 18 let, dále žadatel ani jeho zákonný zástupce či manželka nesmí být ke dni konání výběrového řízení dlužníkem města ani organizací, které město řídí. Není s ním veden spor o vyklizení bytu, musí podat žádost na předepsaném formuláři a umožní provedení sociální šetření OSZ. Poté ještě musí splnit speciální podmínky pro dané typy zařízení. V tomto případě se budeme zabývat byty pro starobní a invalidní důchodce. Podmínky znějí takto:

„a) je poživitelem starobního nebo invalidního důchodu II. nebo III. stupně

b) ke dni podání žádosti do evidence a výběrového řízení má trvalý pobyt v Hradci Králové nejméně po dobu 3 let

c) není vlastníkem či spoluvlastníkem nemovitosti určené k trvalému bydlení, v případě, že je žadatel nájemcem bytu v takové nemovitosti, ukončí nájemní vztah nejpozději ke dni účinnosti nové nájemní smlouvy. V případě, že se jedná o byt ve vlastnictví města,

uzavře dohodu o zániku nájmu, byt vyklidí a předá provozovně SNHK, současně s novou nájemní smlouvou podepíše čestné prohlášení o „opuštění společné domácnosti, pokud s ním v bytě bydlí další osoby

d) nemá v péči nezletilé dítě (platí i pro manžela, manželku, druha nebo družku)“
[Bydlení pro seniory a osoby se zdravotním postižením, Hradec Králové 2015]

1.3.7 Bydlení v centrech pro seniory

Další formou bydlení pro seniory jsou centra pro seniory. Jedná se o zařízení, kam spadají všechna zařízení výše popsaná, která najdeme na jednom místě. Takovéto centrum je schopno zastřešit péči o lidi, kteří nejsou odkázáni na péči ústavní, ale potřebují pomoc ošetřovatelky. Ta jim je v případě potřeby k dispozici. Dále jsou zde senioři ve vlastních bytech, senioři ubytováni v samostatných apartmánech centra s péčí v dosahu bydlení, a ti, kteří jsou již odkázáni na pomoc v rezidenční péči centra pro seniory.

Pokud uslyšíme slovo jako je centrum, automaticky nás napadne něco velkého, objemného. Ovšem v kontextu center pro seniory to tak již není. Právě naopak, centra se budují tak, aby odpovídala velikosti území, které je senior ochoten přijmout za své a lokálními problémům, které takové centrum může řešit [Glosová 2006: 97].

1.4 Domov

1.4.1 Počátky domova u člověka

„Kde domov můj, kde domov můj,“ zpívá se v české státní hymně. Domov je tu spojen s teritoriálním vlastenectvím národních obrozenců, mezi něž patří i autor textu písně Josef Kajetán Tyl, buditelů, kteří identitu národa spojovali s obývaným historickým územím Čechy a s jejich láskou k vlasti. Ta nabyla dovršení prostřednictvím národních snah vznikem státní samostatnosti a je stálou připomínkou kořenů, k nimž se i dnešní česká společnost hlásí. Domov jako vlast nese silný symbolický význam, ale svou hodnotu má i v docela běžné každodenní realitě lidí, pro které je důležitá. Pocit domova a bezpečí, pocit že člověk někam patří, že je místo, kam se může kdykoliv uchýlit a najít v něm klid a ochranu před okolním světem. To a mnohem více je domov, každý ho může vnímat jinak a každý k němu má jiný vztah. Pojem jako domov je velice subjektivní a je těžké s ním pracovat s objektivními

měřítky, přesto lze nalézt oporu v odborné literatuře která se právě tématu domova věnuje.

V charakteristice domova jsem se rozhodl opřít zejména o knihu *Souřadnice míst* od Svatavy Urbánkové a Ivy Málkové. V jejich knize se píše: „*Můžeme jej vnímat jako prostředí, krajinu, region s kulturními kódy a tradicemi. Vztah k místu spojenému s obrazy dětství a mládí je mnohdy podmíněn intimním vtahem k pokrevním příbuzným, kultuře, životnímu stylu, v nichž se odráží mnohdy tisíciletá zkušenost.*“ [Urbanová, Málková 2003: 14]

Z tohoto krátkého úryvku můžeme vyvodit, že dětství je silným pojítkem k domovu. V dětském věku si často vytváříme vztah k místu, které nás obklopuje, kde jsme vychováváni, se kterým se pojí kulturní rysy specifické pro to či ono prostředí a území. Jedná se o konkrétní vjemy, jež bereme za své a důležité. „*V životě malého dítěte tvoří "domov" nejbližší okruh rodiny, domu, jsou jimi konkrétní dům, zahrada, pole, řeka, les, park, ulice a pod tento topos nese člověk celý život v sobě jako osobní zážitkový prostor, který je spojen s prvotním životní zkušeností.*“ [Urbanová, Málková 2003: 15]

Až do školního věku je pro nás domov něčím nadčasovým, nemá žádné konkrétní jméno, není jasně ohraničen. Je známým prostředím, ve kterém se cítíme jistě a bezpečně. Ovšem po překročení školního věku začínáme mít k domovu vědomý a systémový vztah. Čím jsme starší, tím více si uvědomujeme, kým jsme a kde jsme se narodili. „*Ontogenetickým vývojem s přihlédnutím k mateřskému jazyku směřujeme k pojmům národ, země, vlast, které sice v sobě mají silně nativní příchut', ale nabývají také na dalších občanských významech*“ [Urbanová, Málková 2003: 15].

Čím jsme starší, tím více směřujeme k širšímu pojetí svého domova. Už to není pouze dům, kde jsme vyrostli, či zahrada, kde jsme trávili své dětství, ale začínáme chápat domov jak určitou část regionu, celistvého útvaru, který je jasně ohraničen [Urbanová, Málková 2003: 14-16].

1.4.2 Definice domova

V odborné literatuře se nachází řada definic domova. Jednou z nich je také

deninice domova, kterou podává, s ohledem na jeho soudobé proměny v titulu *Slovník sociální práce*, Oldřich Matoušek. „*Chráněné, bezpečné místo, k němuž většinu lidí v naší kultuře váže silná emocionální vazba; zároveň místo intimního kontaktu s nejbližšími lidmi. V našem kulturním okruhu se d. jako veřejnosti nepřístupné místo oddělil od sféry práce a obchodu na přelomu 18. a 19. století, kdy byla - a v tradičním pojetí stále zůstává - ústřední postavou d. žena-matka. V současnosti je d. ovlivněn průnikem masových médií. Ta ovlivňují vkus a názory obyvatel d., vychovávají děti spolu s rodiči. Rozšíření televize/internetu je některými autory dáváno i do souvislosti s rostoucím počtem jednočlenných domácností - tato média totiž vytvářejí iluzi společenského kontaktu - a s pronikáním tradičních rolí (muži pronikají do tradičních ženských sfér; ženy do tradičních sfér mužů, děti do některých tradičních sfér dospělých)*“ [Matoušek 2008: 51].

Zde je shrnutí, co se Oldřich Matoušek skrz tuto definici snaží říct. Informace, které se dozvídáme, jsou velmi zajímavé. V první řadě, že domov v průběhu staletí měnil svoji podobu až k takové, jakou známe dodnes – tedy že domovem se rozumí místo veřejnosti nepřístupné, které neslouží k pracovním a obchodním záležitostem.

Dále autor upozorňuje na vliv masových médií a jejich dopad na vnímání domova širší veřejností. Ta se podílejí na růstu počtu jednočlenných domácností. Internet nebo televize se stávají jakousi náhražkou člena domácnosti a vytvářejí klam společenského kontaktu. Toto může být jedním z důvodů, proč důchodci po smrti svého partnera zůstávají dále v izolaci a žijí sami.

Další kniha s definicí toho, co pojem domov znamená z pohledu sociologického, je *Sociologický slovník* od Jana Jandourka. „*Domov je souhrn bližních, se kterými jedinec strávil na jednom místě delší období svého života, přičemž má k těmto lidem i místu hluboký citový vztah. Pojem d. se často překrývá s pojmy rodina, domácnost, obec, krajina, vlast. V moderní společnosti žije jedinec během svého života mnohdy ve více d. D. je tedy možno vytvářet a není vázán na nezaměnitelné místo a osoby.*“ [Jandourek 2007: 65] Je tedy důležité zdůraznit, že domov musíme chápat jako místo, které sdílíme s lidmi, k nimž chováme hluboký citový vztah. Není tedy toliko důležité kde, ale s kým prostor sdílíme, protože právě ti lidé nejvíce tvoří prostředí domova. Dále je ještě důležité připomenout, že dnešní doba zvláště podněcuje situace, v nichž lidé během svého života svůj domov, ve smyslu místa, mohou několikrát změnit.

[Jandourek 2007: 65]

Jako poslední definice domova kterou zde uvádím, je z *Velkého sociologického slovníku* od Hany Maříkové, Miloslava Petruska a Aleny Vodákové (za kolektiv) z roku 1996. „**D.** Je vyjádřením emocionálního vztahu člověka k jeho nejbližšímu světu, osvojením tohoto světa, jeho humanizací, intimizací. Dimenze **d.** i velikost okruhu, který zahrnuje, jsou silně subjektivní, stejně jako samotná potřeba **d.**, touha po **d.**, stesk po **d.** apod. Potřeba **d.** bývá hist. spojována se zdůrazněním lidské individuality, jejím vymaněním z kolektivistického, totalitního středověkého světa.“ [Velký sociologický slovník 1996: 219] Z tohoto úryvku se nám potvrzují myšlenky předchozích autorů, ovšem přidává se další. Domov je velmi subjektivní a každý ho tedy vnímá jinak a také cítí jinou měrou, jaká je jeho vazba k domovu, potřeba domova. Dále domov v moderní společnosti představuje individuální způsob, jímž se člověk identifikuje s prostředím, které obývá, v němž žije, které si vytváří a které tak tvoří součást jeho vlastní identity a individuality [Velký sociologický slovník 1996: 219].

Pokusím se tedy shrnout tři definice popsané výše. Ze všech vyplývá, že domov je chráněné, bezpečné místo, ke kterému se váže silná emocionální vazba především protknutá s lidmi, kteří ho společně sdílí. Sepětí lidí a místa, v němž jsou lidé doma, se mění nejenom s dobou, ale může se několikrát měnit během života. Potřeba domova a jeho vnímání se u každého člověka liší, někteří mají k domovu silnou vazbu a potřebují ho mít stále na blízku, a naopak jiní žijí spíše mimo jeho dosah, zřídka jej vyhledávají, nemají potřebu budovat pevný a stálý domov. Na proměnách domova má vliv mnoha okolností. Patří k nim i masová média, která v podobě televize a internetu nahrazují blízký vztah s druhými lidmi v jedné domácnosti a mohou dokonce členy domácnosti suplovat. V neposlední řadě je domov vyjádřením lidské individuality které se vymaňuje z tradičních pout kolektivního a neosobního nebo také totalitního života.

1.4.3 Význam domova

Domov je velice důležitou součástí lidského života. Jeho význam je neoddiskutovatelný třebaže každý člověk, jej vnímá jiným způsobem. Ovšem podle Jana Kellera jsou tři hlavní potřeby, které splňuje.

První, o čem Jan Keller ve své knize *Posvácení bezdomovců, Úvod do sociologie domova* mluví, jako o jedné ze tří základních potřeb, které domov primárně představuje,

je bezpečí. „*Na prvním místě poskytuje domov nepochybně bezpečí. I ten nejtoulavější člověk potřebuje mít důvěrně známé místo, v němž se cítí jistě, přirozeně, útulně.*“ [Keller 2013: 15] Je samozřejmostí, že člověk, který se ocitne v nouzi jakéhokoliv druhu, se uchyluje do prostředí známého, které mu poskytne útočiště. Je to velice důležitá součást toho, co domov pro člověka, ale i pro společnost představuje.

Další potřebou kromě bezpečí, jež nám domov poskytuje, je vydatný zdroj stimulace. „*Sami mezi svými se v něm můžeme vyrovnávat s podněty, který by jinak pro nás byly jen těžko stravitelné.*“ [Keller 2013: 15] Domov tedy představuje i místo, kde můžeme v klidu přemýšlet o skutečnostech, informacích a událostech okolo nás. Dává nám prostor k zamyšlení a klidnému rozjímání nad problémy, které život přináší. Pokud bychom domov neměli, vše by nás pouze míjelo, aniž bychom to dokázali vstřebat a pochopit. Život by se stal velice nudným, protože by se náš zájem soustředil pouze na ty nejnnutnější potřeby a nic dalšího bychom nestačili vnímat.

Poslední potřebou, kterou domov naplňuje, je problém vlastní identity. „*Domov bývá vždy něčím trvalejším, časově a prostorově rozlehlejším než každý z jeho obyvatel. Ten, kdo se v určitém místě cítí doma, má možnost identifikovat se s něčím, co ho spojuje s lidmi, kteří zde byli před ním. Má také možnost myslet na ty, kdo zde budou jednou doma po něm.*“ [Keller 2013: 15] Člověk, který má domov, má také svůj "opěrný bod ve vesmíru". Lépe si uvědomuje svoje místo na světě. Má možnost se s někým poměřit s vědomím toho, že tu někdo byl a někdo bude i po něm. Lidé bez domova takovou možnost nemají. Žijí anonymitou a marně hledají místo, kde by mohli zakotvit a najít útěchu [Keller 2013: 15].

V návaznosti na učiněné poznatky je tématem bakalářské práce domov v životě seniorů, a to seniorů ve zvoleném zařízení v Hradci Králové. Nejenom, že se senioři vyrovnávají se změnou místa své další a pro mnohé poslední životní etapy, ale také se vyrovnávají se svými životními zkušenostmi a plány, se svými novými potřebami, s vlastním pojetím domova a jeho místa v jejich životě.

2 Postup a výzkumné metody

2.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu je zjistit, zda senioři ve zvoleném specializovaném zařízení

získali svůj domov, zejména, zda jsou schopni a vůbec ochotni přijmout toto zařízení jako svůj domov a pokud ne, tak co chybí k tomu, aby se v tomto zařízení k vlastnímu pojetí domova co nejvíce přiblížili.

Výzkumné otázky

Jako výzkumné otázky byly stanoveny:

A/ Výzkumné otázky spojené s konstrukcí domova seniorů:

1. Jaké důvody vedly seniory k rozhodnutí vyhledat takovéto zařízení?

Motivy, řešené problémy

2. Jak jsou senioři spokojeni s životem v tomto zařízení?

Jaké možnosti mu sociální zařízení nabízí? Aktivity ať už společné či samostatné, řízený program či volnost, zda zde dobře vaří atd.

3. Jak senioři vnímají proměnu domova v průběhu jejich života?

Zvláště srovnání etapy dětství, produktivního věku, věku seniorského (zvláště s ohledem na předchozí místo života). Jak se respondentům, kteří se uchýlili do specializovaného zařízení, změnil náhled na vnímání domova?

Jedná se o to, že senioři přicházejí do specializovaného zařízení z předchozího místa, který byl, případně nebyl jejich domovem. Je tedy zapotřebí zjistit, odkud vlastně se senior přesídlil a zároveň zkoumat jeho vlastní pohled na domov v rámci jeho vlastního života, tedy zkoumat proměny domova v průběhu života.

4. Jaké atributy domova jsou pro seniory důležité?

Obecně, ale zejména s ohledem na předchozí život a stávající situaci.

5. V čem splňuje nebo nespĺňuje stávající místo života seniorů jejich představy o domově?

Co o tom rozhoduje, co např. k pocitu domova schází, co zejména pro tento pocit oceňují ze strany poskytovaných služeb? Jaké atributy jsou pro respondenty umístěných ve specializovaném zařízení důležité, aby ho jako domov začali brát, pokud

ho tak berou a pokud ne, tak proč tomu tak není a co chybí k tomu, aby ho tak brali?

B/ Výzkumné otázky spojené s aktivitami pracovníků vybraného zařízení

1. Jací senioři žijí v tomto zařízení?

Zda se jedná o seniory přestárlé, fyzicky handicapované, sociálně slabé či jiné.

2. Jakou péči zařízení seniorům nabízí?

Ve smyslu toho, zda je seniorům v rámci zařízení poskytován nějaký typ sociální služby, případně jaký, zda mají senioři pevně daný program, atd.

3. Cítí se senioři v tomto zařízení „doma“?

Co dělají pracovníci zařízení proto, aby se senioři jako doma mohli cítit? Zda je jim poskytnut prostor, kde mají své soukromí. Zda mají možnost si pokoj zařídit podle svého, atd.

4. Jaké atributy domova může zařízení vytvářet?

Na které aspekty domova se zařízení zejména zaměřuje při snaze vytvářet pro seniory místo pro jejich domov? Zda senioři takovou snahu vítají, nebo s jakými problémy se pracovníci zařízení v těchto snahách setkávají?

2.2 Výzkumná metoda a technika sběru dat

Na počátku práce byla provedena rešerše literatury týkající se této problematiky. Byly tedy použity tituly, které se zabývají seniory a jejich charakteristikami, dále množinou zařízení, kam se senioři mohou uchýlit, a nakonec byly použity knihy, které mi pomohly s tím, jakým způsobem lze charakterizovat domov a jeho atributy. Knihy týkající se těchto témat byly shromážděny z knihovny Univerzity Hradce Králové, dále ze Studijní a vědecké knihovny Hradce Králové a z Městské knihovny v Praze. Další informace byly shromážděny z internetových zdrojů a také díky rozhovorům s respondenty.

Pro výzkumné šetření byla zvolena kvalitativní metoda, při které bylo využito

polostrukturovaných rozhovorů, což se jeví jako nejlepší způsob pro sbírání informací k bakalářské práci. Při rozhovorech byly pokládány doplňující otázky pomáhající s přesnějším určením výzkumných cílů. Rozhovory se seniory probíhaly v místech, které si senioři sami zvolili, aby jim bylo příjemně a tím se lépe navazoval užší kontakt během rozhovoru. U části seniorů probíhaly rozhovory v bytech sociálního zařízení, které senioři obývají, a část se odehrála v klubu důchodců v budově sociálního zařízení. Rozhovory s experty proběhly na jejich pracovišti v pracovnách.

Struktura rozhovorů byla odvozena z výzkumných otázek, následně rozdělena do tematických okruhů, ke kterým byly přiřazeny otázky pro respondenty. U seniorů obsahuje okruhy: Úvodní otázky, proč senior žije právě zde, jaký byl jeho domov dříve a jaký je dnes, jaké má možnosti aktivního vyžití a nakonec je-li pro něj domov tam, kde zrovna v danou chvíli bydlí. U expertů zněly okruhy otázek takto: Úvodní otázky, zařízení - o jeho obyvatelích, zařízení - služby, domov - zařízení. Pro lepší propojení s respondentem byly počáteční otázky (úvodní otázky) obecné a postupně se více soustřeďovali na konkrétní výzkumné cíle.

2.3 Popis specializovaného zařízení

Místo, kde proběhl výzkum, byl dům speciálního určení zřízený Magistrátem města Hradce Králové. V tomto domě jsou v převaze senioři, ale žijí zde také zdravotně postižení občané, odchovanci dětských domovů s trvalým pobytem ve městě Hradci Králové a také odchovanci dětského domova v Nechanicích. Co se týče seniorů, ti mají možnost využívat pečovatelské služby Centra sociální pomoci a služeb, která pracuje simultánně s domem speciálního určení, je ovšem na nich samotných, zda této možnosti využijí. Byty jsou přizpůsobeny potřebám seniorů. Jedná se o malé garsoniéry se sociálním zařízením nenáročné na údržbu, ale poskytují vše, co může senior potřebovat. Součástí bytu je i balkón, kde je možné pěstovat květiny. V bytech mohou být i zvířata, které se seniory většinou přijdou z předchozího místa jejich života. Byty si senioři mohou vybavit vlastním nábytkem a podle svého také vymalovat a dělat další různé úpravy dle svého uvážení. Výjimkou jsou samozřejmě stavební úpravy, pro které potřebují povolení magistrátu města stejně tak jako každý jiný obecní byt. Samozřejmostí jsou také výtahy. V domu Harmonie I je také klub důchodců, kde se mohou senioři scházet a povídat si a který organizuje různé výlety a například i kulturní akce.

2.4 Lokalita výzkumu

Výzkum byl prováděn v Hradci Králové v domu Harmonie I a II. V Harmonii II byly provedeny rozhovory s pracovníky a v Harmonii I. (viz. příloha). Některé rozhovory byly prováděny v bytech seniorů a některé v klubu důchodců v Harmonii I (viz příloha). S pracovníky byly rozhovory prováděny v jejich pracovnách.

2.5 Vzorek respondentů

Při vybírání respondentů byla použita metoda tzv. sněhové koule, kdy jsem se setkal s koordinátorkou sociálních služeb Centra sociální pomoci a služeb, která mě zavedla mezi seniory do klubu důchodců, kde jsem si domluvil spolupráci s dostatkem respondentů. Touto metodou jsem získal věkově heterogenní skupinu seniorů a dva pracovníky, které jsem rovněž zahrnul do svého výzkumu. Věk seniorů se pohyboval v rozmezí od 70 do 101 let. Převážně se jednalo o ženy.

Tabulka č. 1: Přehled respondentů

Číslo respondenta	Jméno	Pohlaví	Věk	Místo rozhovoru	Typ respondenta	Rozdělení seniorů podle H. Haškovcové
č. 1	Martina	žena	68	pracovna	pracovník	x
č. 2	Tereza	žena	42	pracovna	pracovník	x
č. 3	Anna	žena	76	byt	senior	Old old
č. 4	Květuše	žena	83	klub důchodců	senior	Very old old
č.	Milka	žena	72	klub důchodců	senior	Young old
č. 6	Stáňa	žena	70	klub důchodců	senior	Young old
č. 7	Věra	Žena	87	byt	senior	Very old old
č. 8	Václav	muž	101	byt	senior	Very old old

zdroj: autor práce

2.6 Zpracování dat

Zpracování dat probíhalo transkripcí rozhovorů, jejich následnou kategorizací a kódováním. Takto připravená data byla analyzována a vyhodnocena.

2.6.1 Analýza dat

Zpracování získaných dat probíhalo transkripcí rozhovorů, jejich následným přepsáním, kódováním a v poslední řadě analýzou a vyhodnocením.

2.6.2 Kódování

Kódování získaných a přepsaných dat z rozhovorů bylo provedeno ručně. Jeho součástí bylo prvotní rozřídění dat, jejich barevné označení podle podobnosti a následná kategorizace do jednotlivých témat.

2.6.3 Transkripce dat

Rozhovory byly po celou dobu nahrávány na mobilní telefon po předchozím souhlasu respondenta. Tedy etické hledisko práce bylo zachováno. Žádný z respondentů neprojevil nevoli s tím, že bude rozhovor nahráván. Někteří z respondentů projevili žádost na změnu jména, čímž jim bylo vyhověno.

3 Výsledky

Tuto kapitolu budu věnovat analýzám dat a jejich následným vyhodnocením. Tedy jakým způsobem se podařilo naplnit výzkumné cíle a odpovědět na výzkumné otázky, které byly před samotným výzkumem stanoveny.

3.1 Charakteristika respondentů

V této části budou představeni respondenti, se kterými byl prováděn rozhovor, včetně jejich charakteristik vyzorovaných během prováděných rozhovorů na dané téma.

Respondent č. 1 - Martina, 68 let, pracovnice zařízení

S paní Martinou byl rozhovor prováděn v její pracovně na Harmonii I. Rozhovor byl jednou vyrušen její kolegyní, jinak probíhal bez problémů. Paní Martina je zakladatelkou a koordinátorkou sociálních služeb společnosti Centra sociální pomoci a služeb, která poskytuje seniorům možnosti sociální péče. Rozhovor s ní byl od samého začátku velmi příjemný. Paní Martina dokázala velice umě a trefně odpovídat na všechny položené otázky co jí byly kladeny. Na žádné téma neměla problém

odpovědět. Jedná se o velice energickou paní s mnoha zkušenostmi v oboru, které mi pomohly při psaní této práce.

Respondent č. 2 - Tereza, 42 let, pracovnice zařízení

Paní Tereza je sociální pracovnící a tuto práci vykonává už řadu let. Práci považuje občas za obtížnou, ale baví ji a je s ní spokojená. Od počátku byl rozhovor poznamenán momentálním rozpoložením paní Terezy díky nespecifikované špatné životní události, která se odehrála krátce před začátkem rozhovoru. Přes zjevně špatnou náladu a smutek dokázala odpovídat na většinu otázek bez potíží, někdy s malým problémem nalézt slova, nebo se v řeči zadržovala. Na začátku jí bylo nabídnuto, že bychom mohli rozhovor zrušit nebo odložit, nicméně souhlasila s jeho realizací. Několikrát jsme byli v kanceláři přerušeni jejím kolegou.

Respondent č. 3 - Anna, 76 let

Paní Anna byla ze začátku, co se týče ochoty poskytnout rozhovor, poměrně zdrženlivá, nakonec souhlasila. Rozhovor proběhl v jejím bytě, nebyli jsme nikým rušeni a celý rozhovor probíhal bez větších potíží. Byl jsem požádán, abych změnil její jméno, v čemž jsem jí bez potíží vyhověl. Má silná pouta k horám, kde vyrostla, ale podle jejích slov se na Harmonii cítí jako doma, ale srdce je pořád na horách, kde vyrostla a dlouho dobu tam žila i v dospělosti. Paní Anna byla při rozhovoru velmi vstřícná, ale nepouštěla se do hlubších detailů. Zde mi chyběly zkušenosti. Byl to můj první rozhovor na toto téma a tak se na něm podepsala lehká nervozita, která se zřejmě neúmyslně přenesla i na respondenta, což zapříčinilo odpovědi kratší a méně podrobné. I tak se ale podařilo získat mnoho cenných informací, které mi pomohly.

Respondent č. 4 - Květuše, 83 let

Rozhovor probíhal v klubu důchodců. Místo nebylo na rozhovor úplně nejlepší díky tomu, že v místnosti byla puštěna televize a několik seniorů hrálo karty a poměrně nahlas se bavili. Několikrát se stalo, že během toho, co paní Květuše odpovídala na otázku, najednou se v místnosti udělalo ticho, které zapříčinilo, že se respondent začal stydět a šeptal. I přes tuto bariéru se ale rozhovor podařil a paní Květuše odpovídala na otázky bez potíží. Do Harmonie se dostala po smrti manžela, nechtěla být v místech, které měla pevně spojená s manželem, s nímž vše vybudovali.

Respondent č. 5 - Milka, 72 let

I tento rozhovor probíhal v klubu důchodců. Byl poznamenán hlasitým projevem důchodkyň hrajících v rohu místnosti karty, ale rozhovor tím nijak zásadně neutrpěl. Na začátku rozhovoru se mi svěřila, že se necítí dobře kvůli nízkému tlaku, ale na rozhovoru to nebylo nijak zásadně znát. Paní Milka měla složité dospívání, kdy se brzy stala svobodnou matkou a dostala se do rozporu s farářem, jež odmítal její dítě pokřtít, protože byl zklamán, že právě ona, která měla z náboženství dobré známky, takto zhřešila. Tím utrpěla její víra. S manželem se potýkali s nedostatkem financí. Z předchozího domova se musela vystěhovat kvůli stavbě dálnice a město jim nabídlo Harmonii. Kvůli finanční situaci byla vděčná a tuto nabídku přijala. V Harmonii je spokojená.

Respondent č. 6 - Stáňa, 70 let

I tento rozhovor proběhl v klubu důchodců. Paní Stáňa se zpočátku stavěla k rozhovoru skepticky a odmítavě. Po ukázce toho, jak by rozhovor mohl vypadat, nakonec souhlasila. Z počátku rozhovoru byla odtažitá a na otázky odpovídala odměřeně a stručně, ale postupně mluvila stále více otevřeně a do větších podrobností. V dětství byla silně poutána ke svému tatínkovi, který poměrně brzy zemřel, a vzpomínky na něj u ní vyvolávaly pláč. Dlouho také žila s maminkou, o kterou se později musela starat. Jedním z důležitých atributů domova, který jí zde chybí, je kontakt s rodinou, nejvíce s dcerou, kterou neviděla řadu let přesto, že obě bydlí v jednom městě. Není ovšem sama, má přítele. Domovem je pro ni Hradec Králové a na konkrétním místě jí až tolik nezáleží.

Respondent č. 7 - Věra, 87 let

S paní Věrou jsem vedl rozhovor u ní v bytě. Kromě občas vrčící ledničky jsme nebyli vůbec rušeni a celý rozhovor probíhal ve velice přátelském duchu. Paní Věra hned od počátku byla velice vstřícná a odpovídání otázek jí nedělalo žádný problém. Paní Věra má silný vztah se svojí rodinou, která je pro ni velice důležitá a je jedním z hlavních atributů domova. Na Harmonii je šťastná, protože má konečně čas odpočívat. Má silný až ochranný vztah k dalšímu z respondentů, panu Václavovi. Taky má velké národní cítění vtisknuté od dětství rodiči a kantory na škole. Při tématech týkajících se rodiny se vždy rozzářila. Domov pro ni znamená především soběstačnost a

nezávislost na druhých.

Respondent č. 8 - Václav, 101 let

Rozhovor probíhal v bytě pana Václava. Pan Václav je při svém věku pořád více méně soběstačný ale na spoustu věcí stačí sám. Nejvíce v kontaktu je s paní Věrou, která pro něj znamená i silný atribut domova a jistotu. Pan Václav se často vracel do dětství a vzpomínal na těžkou dřinu, kterou musel podstupovat už jako dítě, protože se narodil jako pohrobek, když jeho tatínek narukoval během 1. světové války těsně před tím, než se pan Václav narodil. Na rozhovoru se bohužel podepsal i věk respondenta, bylo poměrně obtížné udržet ho u tématu, ale i tak byl rozhovor velice přínosný. Zajímavostí je, že pan Václav pracoval na vedoucí pozici v zaměstnání, kde pracovala rovněž paní Stáňa. V Harmonii se cítí dobře, bere ji jako svůj domov. Během rozhovoru občas zmíní, že by měl jít domů, ale žádný jiný domov již nemá. Má dva syny, kteří za ním jezdí.

3.2 Výzkumné otázky spojené s konstrukcí domova seniorů

1. Jaké důvody vedly seniory k rozhodnutí vyhledat takovéto zařízení?

Většina seniorů se do domu Harmonie dostala z finančních důvodů. Starobní (ani invalidní) důchody u nás nedosahují takové výše, aby si člověk v pokročilém, neproduktivním věku udržel vlastní bydlení.

„No jo, tak to bych neutáhl, člověče. Takovýhle peníze. Dřív to měla tahle majitelka v Austrálii, to jsme platili nájem přes jednu právníčku v Praze a teď to dostali do péče tři Hradečáci, všechno bratři, a ždímalí z toho prachy. To mě rozepsal na další léta o tisíc korun víc nájmu, no tak to jsem jako uznal, že bych to neutáhl. To kluci mně zařídili.“ (respondent č. 8: Václav, 101 let)

„No a já říkám, z toho jako že jsem se obrátila na sociálku, tak jestli by mně taky nepomohli, že už to neutáhnou finančně, že po mně chtěli čím dál větší nájem. Kde bych já sebrala deset tisíc na nájem? No a tak mě dali sem, takže brácha se stěhoval v červenci a já v září.“ (respondent č. 6: Stáňa, 70 let)

Dalším důvodem byla samostatnost. Senioři nechtějí být závislí na svých příbuzných. Nechtějí být nikomu na obtíž a nechtějí své příbuzné, většinou děti,

zatěžovat.

„Tím pádem jsem už nechtěla nikoho zatěžovat a zažádala jsem si sem a oni mi to tím pádem, že jsem měla tu mrtvičku a to všechno, mi to umožnili. Jsem moc ráda, protože opravdu svojí osobou nikoho nezatěžuju.“ (respondent č. 7: Věra, 87 let)

„Přeci nemůžu chtít, když má manžela a děti, aby obskakovala mě, že jo. No, anebo se jim tam nakvartýrovat, to taky... Takže já tady si jsem svou paní. Jdu si, kam chci, udělám si.“ ... "No, protože jsem chtěla být samostatná." (respondent č. 4: Květuše 83 let)

Jedním z dalších důvodů byla smrt jednoho z partnerů. Buď chtěl senior změnit bydlení z důvodů toho, že nechtěl být na místě, které měl spojené se svým životním partnerem nebo se bál samoty a odloučenosti od společnosti a kontaktu s lidmi.

„No, nesmím, to bych hrozně těžce nesla. Já když jsem byla tam, tak jako doma, že jo. A on mně zemřel dost brzo, měl rakovinu, tady v lahvičce to, no. Ten zkusil, chudák. No a tak jako to jsou takový vzpomínky, že jsem nemohla moc vzpomenout. No a tam v baráku, kdyby byl Pepa, to by udělal tohle a tohle bysme to, no a takový. Kdežto tady opravdu jsem se musela osamostatnit a bylo to prostě...“ (respondent č. 4: Květuše, 83 let)

„No, mně se tady hrozně líbí, protože já kdybych bydlela v těch bytech v Kuklenách, tak bych tam byla celý den jak kůl v plotě, protože dcera by bývala mohla jít v pět a padesáti letech do důchodu a oni jim to o pět roků prodloužili, tak teď půjde asi až za tři neděle.“ (respondent č. 4: Květuše, 83 let)

„No mě zemřel manžel, tak být v baráčku to smysl nemělo a za první bych to ani neutáhla a já jsem nebydlela přímo ve městě ale na okraji, a když si to dneska uvědomím, tak bych prostě asi byla sama, tam bych se starala asi jenom o zahradu a nikam bych nevyšla, neznala bych žádný takový zájezdy, jako se dělají, takže to jsem zas ráda.“ (Respondent č. 3: Anna, 76 let)

Dalším důvodem, který rozhodoval o tom, že senioři měnili svoje domovy, byly restituce po roce 1989.

„No a teď když se udělala ta revoluce a ty majetky se dostávaly zpátky, že jo, tak

prostě ta paní, inženýrka vystudovaná, nás prostě začla strašně na nájmu dusit. Ten vysoký nájem nám nahodila a my jsme měli do vesnice daleko." (respondent č. 5: Milka, 72 let)

2. Jak jsou senioři spokojeni s životem v tomto zařízení?

Jedním z největších přispěvovatelů spokojenosti seniorům v domě Harmonie je klub důchodců, který organizuje různé výlety do přírody a za kulturou.

„No, klub důchodců vám umožní se mezi ty lidi se ještě dostat, nějak žít. Dělej zájezdy, to třeba jede autobus do těch hradeckejch lesů k tomu Vlkovi, jestli to znáte." (respondent č. 3: Anna, 78 let)

„To víte, že jezdím. Jako třeba bezvadnej zájezd, je to asi před dvěma rokama, s námi jezdil vláček po tech Jiráskovejch sadech. Všude zastavili, jak to tam je opravený a potom po starým Hradci. Všecko, kde je támhle todle a todle támhleto, všecko vysvětlili tím mikrofonem, takže to bylo moc... Asi hodinu a půl jsme jezdili. No, tak tady těch aktivit je. Nebo třeba jezdíme na Mazurovu chalupu, jestli víte, kde to je."

„A k Vlkovi a tam zase se opíká sele nebo něco to. Že máme i těch zájezdů dost." (respondent č. 4: Květuše, 83 let)

„No, to chodíme. Každý rok máme tři, čtyři výlety. Mám vláček, vláčkem jsme vyjížděli, loni jsme byli dvakrát, chodíme k tomu Vlkovi do lesa, jestli vám to něco říká, tam strašně rádi chodíme." (respondent č. 5: Milka, 72 let)

„Ano, ano. Tak teďka pojedeme na výlet do Benešova." (respondent č. 7: Věra, 87 let)

Další věcí, která přispívá ke spokojenosti seniorů, je blízkost různých služeb, od manikúry, pedikúry po kadeřnictví až po lékařskou péči.

„Je tady pedikúra, je tady lékař, jsou tady masáže, je tady kadeřnictví, takže jako..." (respondent č. 5: Milka, 72 let)

Senioři si zároveň i pochvalují to, že mají možnost být ve společnosti lidí podobného věku a zájmů a mají možnost si popovídat a sdílet svoje zážitky. To většinou probíhá v klubu pro seniory, ale není to zdaleka pravidlem. Často se tvoří sociální vazby mezi seniory na patrech, kde bydlí.

„Chodím jednou tejdně sem do klubu, jo. Tady se chodím pobavit.“ (respondent č. 6: Stáňa, 70 let)

„No, tak několik těch kamarádek, s kterýma jdem na kafe, setkáme se na panáka, sem tak náký narozeniny, ale já už teďka mám takovýho přítele letitýho, který sem taky i zajde.“ (respondent č. 3: Anna, 76 let)

„Sousedka, ona se nastěhovala několik měsíců po mě.“ (respondent č. 8: Václav, 101 let)

„No, mám tam naproti sousedku, teď jí zalévám kytky. Třeba ta, co přijde, ta Stáňa, to je taková jako, taková..., popovídáme spolu, sejdeme se spolu.“ (respondent č. 5: Milka, 72 let)

3. Jak se měnil domov v průběhu jejich života?

U této výzkumné otázky je potřeba, aby byla rozdělena do několika bodů. První, kterou je třeba se zabývat, je vnímání domova v době dětství. U tohoto bodu se respondenti vyprofilovali do dvou naprosto odlišných skupin. První skupina vzpomínala na vyrůstání u rodičů a útlé dětství i dospívání ráda a při rozhovoru se rozzářila při vzpomínce na své rodiště. Druhou skupinu tvořili respondenti, kteří své dětství za úplně šťastné nepovažovali a jejich vzpomínky na něj zapříčinili mnohokrát smutný výraz ve tváři nebo i pláč. Co ale obě dvě tyto skupiny vesměs spojuje, je práce od dětských let, kdy museli pomáhat ať už v rodinném obchodě nebo v zemědělství, v domácnosti či jinde, kde rodina potřebovala.

Domov v dětství

Nyní se zaměřím na první z popsaných skupin. Zde se prokázalo, že velký vliv měla jak rodina, která na respondenty působila, tak prostředí, kde vyrůstali. Domov z dětství je pro ně místo, kam se velmi rádi vracejí jak ve vzpomínkách, tak v realitě a je pro ně velmi důležitým bodem v životě.

„My jsme bydleli na horách pod Kralickým Sněžníkem, takže tam vlastně byly ty podmínky po všech stránkách takový krutější jako. Samozřejmě i v který době jako toho mého růstu ten čas nebyl nejlepší. Ale byly jsme šťastný, zdravý jako.“ (respondent č. 3: Anna, 76 let)

„No já jsem měla hrozně hodného tátu. Ten byl opravdu strašně hodnej. No a když byla chvílka, my jsme bydleli ve starým baráku, tam byla podlaha dřevěná, on hrozně hezky hrál na harmoniku, na tahací. A tam byla ozvěna. “ (respondent č. 6: Stáňa, 70 let)

„Dětství, my jsme měli doma obchod s textilem. Takže bylo pracovitý, hlavně teda maminka vždycky říkala: Za prvé, škola, to vůbec neexistovalo, aby někdo učil, to všechno muselo bejt. Maminka, tatínek měli tehda před těma osmdesáti lety tvrdé y a měkké i, že jo. Takže když si to vezmu, tak to dětství jsem měla pracovitý, ale krásný.“ (respondent č. 7: Věra, 87 let)

Respondenty, kteří měli dětství těžší, a jejich vzpomínání na něj bylo spíše bolestné, spojovaly faktory prostředí, rodiny, ale i doba, v níž vyrůstali. Někteří z nich byli ovlivněni válečnými či poválečnými útrapami jak první, tak druhé světové války. Domov z dětství není právě místem, na které by rádi vzpomínali. Je prolnutý prací od útlého věku, válečnými útrapami nebo nedostatečnou pozorností rodičů. Neplnil tedy úlohu domova tak, jak bylo třeba.

"No, měla jsem dětství, víte, jako válečné děti. Nic moc na ustrojení, nic moc na jídlo a ještě navíc pocházím z chudý, opravdu chudý vesničky ze Slovenska, třeba nám dělali elektrifikaci až v roce 1960."..."Večer se svítilo chvíli petrolejkou nebo maximálně se svíčkou. No, topilo se v kamnech, chodilo se na větvičky do lesa, sbíraly se šišky. Ináč bylo ako poličko, takže se dělalo na poli a já jsem, coby jako slečna, od šesti roků do čtrnácti jsem pásala krávy celý léto i přes prázdniny, všechno, takže na ty prázdniny, nějaký tábor, to neexistovalo."..."Já jsem z hor, v životě jsem nestála na lyžích, nesáňkovala jsem, protože já jsem na to neměla čas. Já jsem přišla ze školy a už jsem měla uchystanej takovej kyblíček a to byly takový košťály ze zeleniny a to byla zelenina, která se musela krájet na droboučké kousky kravičkám do takové míchanice." (respondent č. 5: Milka, 72 let)

„No, tak to byla válka a já jsem vyrostla v hospodě, čili že na mě rodiče neměli tolik času. A ted'kom, když mně bylo asi sedm roků, tak už ti Němci prohrávali a nám tam do toho sálu v hospodě dali asi třicet německejch důstojníků, co byli někde na útěku a prostě museli někde přespat na vesnici. No tak ty sedláci museli dát těm podřadnějším slamníky, jestli víte, co to je. A natloukli nám do těch parket takhle prkna, aby každý měl

ten slavník takhle vo to... A těm důstojníkům museli dát postele a taky, no a tak tam byli. "... Měli jsme i hospodářství u toho. No a maminka prodávala, že jo, to pivo, co to. Oni většinou večír tam chodili ti strejci, že jo. No a vypadalo to tak, že když já jsem viděla ty opilí, tak jsem dostala takovej komplex už jako dítě, že já jsem z hospody a teď se podržte, víno, pivo, alkohol nic, no já k tomu mám odpor." (respondent č. 4: Květuše, 87 let)

„Pracovní a pracovní, poněvadž zůstalo to tak, že původně jsem jako já nejmladší, měl jsem mít to hospodářství. Ono se to pak změnilo, takže já jsem chodil do školy a tyhle ty práce domácí o zajíce, o slepice nebo takhle, to už jsem se aj musel sám, jo? Takže od mládí takováhle práce a pak jsem vychodil pátou třídu nebo kolikátou a pak jsem chodil do Hradce, sem do Pospíšilky do měšťanky. Přitom to bylo tak, že já jsem šel do školy a maminka věděla, v kolik půjdu ze školy a už byl na poli s krávama a tam jsem musel makat, orat, sekát, jo? Od mládí už takhle dřít." (respondent č. 8: Václav, 101 let)

Odchod z rodného domu

Jedná se o první změnu ve vnímání domova, kterou člověk prodělá. Odchod z rodného domova nemusel být vždycky úplně dobrovolnou záležitostí, což bylo dáno okolnostmi v rodině nebo prostředí. U respondentů se důvod opuštění rodného domu často lišil. Většinou to bylo kvůli manželství a hledání domova pro novou rodinu, následování svého partnera do jeho rodiště nebo cestování za prací. Většina respondentů se po svatbě odstěhovala od rodičů. Buď ke druhému partnerovi, nebo do města, zřejmě kvůli lepším pracovním podmínkám.

„No a pak už v osmnácti jsem se prostě vdala, no a našla jsem si Slováka, odstěhovala jsem se na Slovensko, tam to nehrálo, protože maminka byla Maďarka." ... "Tak jsem tam byla jenom pár měsíců, pak jsem šla zpátky, ale to už jsem byla těhotná, tak se mi narodila holka a to už jsem byla zas v Čechách tady zpátky." (respondent č. 6: Stáňa, 70 let)

„Do Hradce. Manžel sehnal garsoniéru, takže zrovna jsme se nastěhovali do svýho. Maminka se byla podívat, kde budu bydlet a jak to bude." (respondent č. 7: Věra, 87 let)

„No, když mi bylo dva a dvacet roků, když jsem se vdala a odstěhovala do Lhoty pod Libčany, jestli víte, kde to je?“... "Manželova maminka, tak oni si s tím tátou postavili takovej cihlovej domek jako, že měli, a velkou zahradu. Tak mělo to tři místnosti, no. Babička byla v jedný a my jsme byli jako v tom obýváku a v tý ložnici s těma dětma." (respondent č. 4: Květuše, 83 let)

Další respondenti měli rozličné důvody. Někdo šel za prací, další se podřídili okolnostem v rodině.

„Takže já na těch horách jsem strávila až do čtyřiceti let jako jo. A to už jsem měla děti velký, muže jsem měla tady z Hradce." ... "My jsme se sem (myšleno do Hradce Králové, pozn. autora) vlastně stěhovali, když ten starší kluk šel sem na výšku, aby nemusel tak nějak dojíždět. Tady jsme si postavili u manželových rodičů domeček jako. No a šli jsme sem vlastně proto, aby ten kluk nemusel dojíždět." (respondent č. 3: Anna, 76 let)

„Já jsem pak v těch patnácti rokách šla na tu sezonní práci. To bylo na Slovensku, to bylo ten první rok. A druhý rok jsem dělala na Moravě – Sedlec u Mikulova, tam byla velká zeleninářská oblast, tak tam jsme byli jako od nás, nás verbovali a šli jsme na sezónu, protože u nás práce nebyla. Široko daleko tam nic nebylo." (respondent č. 5: Milka, 72 let)

„Změnilo se to, protože se maminka provdala znova. Tak já jsem šel z domova pryč. Ten mě nesesedl. Tak to dopadlo, že já v tom zemědělství nebudu už, poněvadž tam nastoupil ten nověj tatínek takzvaně, s maminkou tam vegetovali, sestra se mezitím vdala, brácha byl na vojně a pak už šel k finanční stráži. Ty byly pryč a tak já jsem zůstal tam a pak jsem šel z domova pryč." (respondent č. 8: Václav, 101 let)

Domov v produktivním věku

V produktivním věku senioři vesměs často měnili své bydlení. Někdy se jednalo o následky rozvodů nebo změn pracovních míst. Po době častých změn míst svého bydlení, ale přišlo místo, kde respondent strávil většinu svého života.

„Pořád jsem cestovala. I když teda si říkám to Slovensko a Čechy... No prostě domov jako takový jsem měla až s manželem." (respondent č. 5: Milka, 72 let)

*„Jo, až po tom, co jsem se rozešla s manželem, s tím druhým, tak jsem dostala byt. V Zieglerově ulici u divadla, jak je u Dlouhé ulice, tak je takhle Zieglerovka a dřív tam byla zvláštní škola, tak tam na rohu, teďka je tam státní zastupitelství. No, tak tam jsem bydlela, když to opravovali. Potom jsem dostala byt ve Lhotecké ulici, teď to tam zbourali, tak jsem se tam stěhovala s dětma.“ ... „No, mě se líbilo v Mánesovce. Jo když bourali Hořícký, tak mě dali do Mánesovky. Tam jsem bydlela dvacet roků.“
(respondent č. 6: Stáňa, 72 let)*

„Ze začátku jsem bydlel ještě doma nějak krátce. Já nevím už, jak dlouho. Pak jak jsem nastoupil do toho Bejkovskýho, na to náměstí. Tak tam byl nějaký vedoucí Douda a aranžér Valter a ty bydleli tajdle u Střeláku a tady bydleli tyhle ty dva. Byli svobodní. Tak si mě tam vzali a já jsem spal s tím jedním dohromady.“ ... „Já jsem tam bydlel, než jsem se oženil. Jsem tam bydlel s bráchou, brácha se oženil a odstěhoval a pak jsem tam zůstal sám a to byly dvě místnosti. Jedna, tam byla postel, stůl, skříň a tady byla skleněná přepážka a tady byly dvě postele, skříň, stůl. Tak jsem tam zůstal sám.“ ... „No tak pak už, když jsem se oženil tak jsem bydlel tajhle v tom. No co, byl jsem rád, měli jsme pěkný byt, levnej byt ,naproti byly rodiče, který nám vypomáhaly z jejich obchodu se stravováním. Tak to bylo takový pěkný. Jenomže právě tam přišla Němka a on totiž přidělování bytů měl na starost náš, jenomže pak to dostal německej starosta a ta mrcha, ona to byla taková pokurvená Češka, šla na tohohle německýho starostu a říkala, podívejte se, já bydlím, já nevím, co jim to napovídala, a tady ten Čech má takovej krásnej byt. Tak já dostal výpověď do čtrnácti dnů ten byt vyklidit.“ ... „Až já jsem vzal ten byt v Břetislavově ulici, z kterýho jsem potom šel sem. Tam byl rozdíl ten, že 2+1 v prvním poschodí, jenže ve třetím poschodí bydlela Němka, ona šla za starostou a já musel do třetího.“ (respondent č. 8: Václav, 101 let)

4. Jaké atributy domova jsou pro respondenty důležité?

Atributem domova pro respondenty byla velmi často rodina a přátelé. Dále to bylo i samotné vybavení bytu, které si přivezli z předchozího bydlení a rozmístili dle svého uvážení. Byli to i drobnosti, které pomáhali dotvářet obraz domova jako fotografie příbuzných nebo různé malé sošky. Důležitým atributem domova je samostatnost a soběstačnost – velmi zásadní věc, která pomáhá ve velké míře dotvářet pocit domova.

„No i hodně pro ženskou to musí bejt zařízení, udělat si to podle svýho, já třeba na čistotu, mám radost z čistoty, tak já bych nemohla v nějakým bordýlku bydlet a z toho pak má člověk radost. Já kytičky třeba, že jo.“ ... „V těch letech letech si myslím, že toho člověk už tolik nepotřebuje. Vaříč dvouplotýnkovej mi stačí, to ještě i ten syn přijde často na jídlo, jako a když se mně tady sejdou děti a vnoučata a je nás tady deset a seděj po zemi, tak se taky najedí, maj z toho srandu, no takže i pro ně ještě dokáže uvařit.“ (respondent č. 3: Anna, 76 let)

„Ano, svojí postýlku, svoje všechno a usměrním si to, jak chci, televizi mám, že jo.“ ... „Tady se mi líbí, protože tady mi do toho nikdo nekecá a nemusím se ohlížet na ty svoje, který bych tam zatěžovala.“ (respondent č. 7: Věra, 87 let)

„Oni jezděj děti hodně a já hodně čtu, i ty časopisy si prohlížím a to. Takže já jsem si vytvořila, co jsem chtěla. Já jsem tady spokojená.“ ... „No to jo, to tady mám svůj. Část svýho obýváku. Ono by se sem všechno nevešlo. Protože kuchyňská linka tady byla zabudovaná, tady mám jen ten gauč, stůl a židle polstrovaný a skříň. Ten sekretář. A ty svý věci. To sklo svý takový, co jsem měla. No my jsme si koupili takový jo, loveckýho psa, kterej drží kachnu. Víte takovýho jo, takovýho psa. To se nám moc líbilo. Tak na to tady koukám. Ono se to sem hodí, i když by to byl takový kýč. No, nábytek mám teda svůj.“ (respondent č. 4: Květuše, 87 let)

„Kamarádky z práce. Jsme tady asi tři nebo čtyry holky od nás, co jsme spolu dělaly. Přes ulici mám další kamarádku, která se mnou dělala v Triole. Bejvalej pan vedoucí tady bydlí, ten, co mu je těch sto jedna. Pod tím jsem dělala v Triole, ten mě v šedesátým pátým přijímal do práce. Takže opravdu, já jsem tady spokojená.“ ... „Já tam mám všechno, co potřebuju. Fotky vnoučat, fotky dětí, jo, svatební obrázky. Mám tam i vnuka, když se ženil.“ (respondent č. 6: Stáňa, 70 let)

5. Zda senioři považují jejich stávající místo života za svůj domov.

Z většiny respondentů vyzařovala spokojenost s tím, kde se nachází a jaké mají možnosti. Oceňovali především to, že jsou nezávislí a mohou volně nakládat se svým volným časem. Je to také dáno tím, o jaké zařízení se jedná. Není zde dán žádný harmonogram nebo přísná pravidla a každý si rozhoduje sám a je na jeho dobrovolnosti, zda se organizovaných aktivit zúčastní.

Ne všichni respondenti přijali toto zařízení za svůj domov. I přes všechny klady, které sdíleli a spokojenost, kterou projevili nad možnostmi, které dům Harmonie I nabízí, cítí svůj domov na jiném místě, než kde dnes bydlí.

„Tak já můžu říct, že se mi v Hradci líbí, mě se opravdu Hradec líbí, ale takovej ten srdeční domov je stejně na těch horách. Já bych tam teďka bydlet nechtěla už jako jo. Už vidím, že se tam žije jinak. Tady jsou větší možnosti, obzvlášť samozřejmě pro ty mladý lidi, ten starší člověk ten Hradec s těma vymoženostma už tolik nevyužije jako ty mladý lidi. Čili jako srdeční záležitost je na horách jako jo...“ (respondent č. 3: Anna, 76 let)

„Teď to беру, že jsem tady doma, ale já si nemůžu pomoci, mě to připadá, jako že půjdu domů.“ (respondent č. 8: Václav, 101 let)

Další respondenti jsou spokojení a přijali dům Harmonie jako svůj další domov. Takto odpovídali respondenti na otázku, zda se zde cítí jako doma. Při odpovědích bylo patrné, že samostatnost a nezávislost hraje ve vnímání domova silnou roli.

„Tak já osobně, co jsem za ten celej život dřela od nevidim do nevidim v obchodě, i v sobotu bylo otevřeno, že jo a tak jsem přišla třeba večer a ta domácnost mě zbejvala, sobota ,neděle práce a to všechno, aby bylo do práce v čistym a vyžehlit a tak dál. Takže tak to vnímám, že teď teda se mám tady dobře, mám svoje pohodlíčko a svý takový štěstí že prostě už nemusím tolik dřít a že těchle let si můžu vyprat, uklidit, uvařit a že nikoho nezatěžuju z dětí a i je ráda pohostím taky.“ (respondent č. 7: Věra, 87 let)

„Já jsem tady jako doma.“ (respondent č. 5: Milka, 72 let)

„Jo.“ (respondent č. 6: Stáňa, 70 let)

„Cítím se tady moc dobře, to jsem dceři, jak přijede, taky nestačím říkat, jak jsem ráda, že jsem tady. Protože tam bych přežívala, když oni by byli bývali přišli z práce ve čtyři, v půl pátý. A přeci nemůžu chtít, když má manžela a děti, aby obskakovala mě, že jo. No, anebo se jim tam nakvartýrovat, to taky... Takže já tady si jsem svou paní. Jdu si, kam chci, udělám si“ (respondent č. 4: Květuše, 83 let)

3.3 Výzkumné otázky spojené s aktivitami pracovníků vybraného zařízení

1. Jací senioři žijí v tomto zařízení?

V této otázce šlo o to zjistit, jaký typ seniorů se v tomto zařízení nachází. Tedy zda jde o seniory přestárlé, sociálně slabé, handicapované či jiné. Toto zařízení, ale neslouží pouze pro seniory, jsou zde například i rodiny se zdravotně postiženými dětmi nebo dospělými.

„Je tady cílová skupina senioři, zdravotně postižení, pak jsou tady i rodiny se zdravotně postiženým dospělými nebo dětmi.“ (respondent č. 1: Martina, 68 let)

„Většinou to jsou pak na invalidním důchodu, že jo. Doma taky na baráku bydlí i spousta mladších lidí, tělesně postižených nebo s různými nemocemi, že jo, co mají třeba omezení pohybu.“ (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

Dobré je si ujasnit, jací lidé takové zařízení vyhledávají. Někdy to je kombinace více faktorů. Například zhoršená mobilita nebo složitá finanční situace, které senioři řeší odchodem do tohoto typu zařízení.

„No, ono to úplně tak jako čistý nikdy nemůže být, že ten člověk nemá na nájem. Protože máme nějaký prostě příspěvky na bydlení, to se pořád ještě dá řešit. Ale většinou s tímhle je spojený nějaká potřeba pomoci. Ta potřeba pomoci nemusí být jenom v tom, že tam přijde nějaká paní pečovatelka a pomůže tomu člověku s hygienou. To může být taky s tím, že ten člověk má dejme tomu kombinaci, že nemá úplně na ten nájem ve zprivatizovaném domě, ale dejme tomu, že bydlí ve třetím, čtvrtém patře bez výtahu a chodí o dvou francouzských berlích. On když se přestěhuje do tohoto bytu, kde je takovýto technický zázemí pro tudle pomoc a je tam výtah a je to bezbariérový, tak de facto se jeho sociální problém vyřeší sám, aniž potřebuje pečovatelskou službu. Je mu vlastně poskytnuta péče tou budovou samotnou.“ (respondent č. 1: Martina, 68 let)

„No, tak většinou třeba z těch bydlíšť, kde bydleli, tak si myslím, že třeba, že tam neměli schody, že jsou na vozejčku a teď třeba, že se nedostanou. Tady je vlastně bezbariérový všecko. Dá se říct, že třeba i neměli na nájem. Že byli někde v nájmu a už to pro ně bylo neúnosný, tak zažádali o nějaký byt. Já nevím. Asi může být různý. Anebo taky, co jsem slyšela, že už dopředu věděli, že jejich zdravotní stav se horší, tak že chtěli být někde, kde právě mají tu pečovatelskou službu na blízku, aby jim bylo

pomoženo. Tak jsem slyšela, že i z takovýho důvodu se rozhodli zažádat si tady o to."
(respondent č. 2: Tereza, 42 let)

V neposlední řadě je také důležité vědět, jakým mechanismem se lidé dostanou k tomu, že mohou v domě Harmonie bydlet.

„Ten mechanismus, jak přijít k tomu bydlení, de facto určuje magistrát města, má vydaný pravidla pro umisťování žadatelů do Harmonií a jsou tam přesně uvedeny ty podmínky. Na to podá žádost klasicky na magistrát, magistrát ji zařadí, ten výběr dostane komise a ta zhodnotí ty, kteří mají největší naléhavost přidělení toho obecního bytu. Hodnotí se tam všechny kritéria, ale předtím ještě samozřejmě dojde sociální pracovnice z magistrátu a udělá tam sociální šetření. Takže tímhle se i víceméně eliminují nějaký spekulace, kde samozřejmě musíme i přiznat, že někdo prodá dům a žádá o obecní byt, nebo prostě něco takovýho. To jako asi nejde takhle." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

Zde jsou možné důvody, proč se senior rozhodl změnit své dosavadní bydliště a začal bydlet v takovém zařízení. Může se jednat o tíživou finanční situaci, které nedovoluje další setrvání v původním místě svého bydliště. Dále se jedná o to, že senior nechce být na nikom závislý, ale také chce mít jistotu, že se o něj v nouzi bude postaráno.

„Tak za prvé je to lukrativní, je to atraktivní pro lidi, kteří jakože mají ten vysoký nájem, že jo. A tady celkem jsou ty nájemny regulované. Tím, že je to pro ně...ekonomicky se najednou dostanou do úplně jiné kategorie. Třeba kromě chleba mají i na léky. Uvědomme si ten průměrný důchod v České republice. Ale pak je tam ta potřeba lidí jako být, mít tu pomoc na dosah. To je taková velká, bych řekla, velká potřeba jakoby vnitřní. Ty lidi o tom moc nemluvej, jo, ale je to taková ta vnitřní potřeba, aby mně někdo pomoh, až budu potřebovat. Já vím, že prostě třeba existují rodiny, ale spoustu seniorů to vnitřně prosívá tak, že nechcú být tak vnitřně závislí na té rodině. Protože dneska už proběhla globalizace a děti se můžou octnout v Austrálii, Kanadě, Americe a ten člověk tady zůstává sám, že jo. Takže asi se to snaží jakoby řešit sám. A to je ta největší motivace. Abych měl tu jistotu pomoci." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

2. Jakou péči nabízí seniorům zařízení?

Touto výzkumnou otázkou mělo být zjištěno, co vše je v silách sociální služby pro seniory udělat. Jaké mají možnosti a co vše je pro seniory děláno, aby byli po stránce jak fyzické, tak psychické spokojeni. V tomto směru byla zjištěna kooperace s dalšími institucemi, které přispívají velkou měrou při péči o seniory. Jednou z hlavních institucí, která má zájem o to se seniory pracovat, je svaz důchodců, který organizuje různé akce za kulturou nebo do přírody.

„Svaz důchodců má svoje členy, kde jsou ty lidi zaregistrovaní a platěj tam nějaký roční poplatek, myslím. A tam ten Svaz důchodců vyhlašuje nějaký myslím výlety. Ty nejezděj jenom na ty hory ale i do různých divadel a po různých výstavách a tak.“ (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

„Takže my s nimi úzce spolupracujeme se Svazem důchodců. Ten nabízí spoustu výletů, protože má taky finanční podporu magistrátu města. Takže na to maj. To jsou akce města, tedy dotovaný magistrátem. Takže dneska oni taky u nás tady dělají akce pro seniory, tady na to mají prostory. Takže v rámci toho svazu, kteří maj asi dvacet tisíc seniorů, který jsou v Hradci. Tak nabízí vzdělávací a aktivizační proramy. K tomu vydává zpravodaj, a ten zpravodaj, kde je to všechno uvedený, distribuuje přes nás. Takže to už není o tom, že my to budeme dělat sami, ale my tu nabídku nabídneme tomu seniorovi.“ (respondent č. 1: Martina, 68 let) „

„Ve spolupráci s magistrátem jsme zorganizovali návštěvu seniorů, což bylo po čtvrtý na festivalu Rock for People, kterej je v podstatě určen výhradně pro mlad'oshi. A teď, protože to bylo včera, já jsem včera bohužel nemohla, ale mám naprosto autentické zprávy, že to bylo úžasný. A tam bylo zjevný, jak je překonávána ta generační disproporce, jak to úžasně splynulo, že ty mladý lidi byli úžasný k těm seniorům. Tam vyzvali senioři k tanci , teda mladý kluci vyzvali naše seniory k tanci, takže taky... Bylo to krásný.“ (respondent č. 1: Martina, 68 let)

Není to ale pouze Svaz důchodců, který pomáhá při práci se seniory, ale jedná se i o další organizace jako je charitativní dobrovolnická práce, dále pak jiné instituce pomáhají například příspěvkem na přístroje, které mají za úkol vylepšit bezpečí seniorů

nejen před vnějšími nebezpečími, ale také umožní snadnější přivolání pomoci.

„K jednomu pánovi, co vím, tak jezdí charita takhle na popovídání. No ještě k jedný paní taky, co vím, teda. Pak nějak k někomu chodí dobrovolnice, nějaká šudentka, že třeba s paní vyjede i ven. A ještě jeden pán má, jelikož potřebuje, sám nezvládá péči a potřebuje třeba večír, kdy my už vlastně služby končíme osmou hodinou a on potřebuje uložit do postele, sám si nelehne. Tak sem jezdí potom charita, která ho uloží. Ty mají vlastně nepřetržitou službu. Anebo mají ten Arion na krku nebo na ruce tlačítko, když by třeba upadli v koupelně, že si to zmáčknou a nějaká pomoc prostě přijde.“ (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

Samotná péče, kterou nabízí sociální služba, je dobrovolná a je na seniorovi zda je využije. Má také mnoho podob. Sociální pracovníci mohou například pomoci s oblékáním, jídlem, hygienou nebo nákupem potravin.

„Každý si žije svůj život. A má tu jenom nabídku, kterou může využít a nemusí.“

„Tak jestliže ten senior tady nebo i v jiných domech jako chce chodit se stravovat, zase, uzavře s náma smlouvu, vybere si z jídelníčku a chodí na obědy. Nebo ty obědy, když nemůže, to jsou takdy některý případy tady, kdy lidi ani, že nedojdou do tý jídelny, tak mu ten oběd doneseme do domácnosti.“

„Ten člověk má potom další úkony pečovatelské služby, což jsou nákupy. On si nechá nakoupit nějaké suroviny a z těch surovin mu paní pečovatelka třeba připraví snídani. Jo a třeba odpolední služba připraví už večeri. Dá to na tácek, dá to do ledničky, připraví to na stůl, prostě jakkoliv.“ (respondent č. 1: Martina, 68 let)

„Ráno snídane, osobní hygieny, případně nějaký nákupy, pochůzky, v poledne ohřátí co je potřeba. Případně odpoledne službu nebo o víkendů službu celodenní od poledne až do večera.“ (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

Pokud senioři chtějí, tak mají možnost slavit zde i své narozeniny.

„Je tady určitá parta těch seniorů, který se scházejí vždycky v úterý a ve čtvrtek na kávu tak nějak kolem tý druhý hodiny, nebo jedný, druhý. Pak když má někdo z nich třeba narozeniny, tak si koupěj stehna třeba, daj je do jídelny a poprosej paní, aby jim je upekla třeba. A takhle si mezi sebou poseděj chvíli, popovídaj, ty stehna si snědí a

takhle. Je to určitá skupinka pár lidí, že se takhle sejdou a ty narozeniny potom trávěj takhle spolu." (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

Můžou využít prostory budovy pro různé aktivity. Například šipky nebo karty.

„Tady třikrát tejdne mohou hrát šipky někteří. Pátek, sobota a pondělí mají myslím stanovený. O prázdninách to myslím není, pak choděj ven hodně." (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

Sociální služba jim také dokáže zajistit různé přednášky, například od policie, kvůli bezpečnosti. Byl zde také proveden výzkum ve spolupráci s policií, který měl zjistit, do jaké míry jsou senioři poučeni o své bezpečnosti a zda budou či nebudou reagovat na falešnou výzvu hozenou do schránky informující, že vyhráli cenu a aby zavolali na telefonní číslo napsané v dopise. Nezareagoval nikdo.

„Já si myslím, že se stanovuje hodně kapacity o tom, jak seniory informovat, komu mají věřit a komu ne a kdo je podezřelý a kdo ne. Že nemaj bejt takhle důvěřivý. Že nemaj otvírat. Mají ty informace a ti, v podstatě šmejdi, no, to je taková celorepubliková záležitost, de facto terminus technicus, tak ty informace tady... Minulej rok, předminulej, nevím, tady byla snad čtyřikrát, pětkrát do roka nějaká přednáška policie, kterou jsme zorganizovali, teda domluvili s tím. Dokonce se tady dělal i výzkum, že na tomhle domě. To dělala nějaká policie, asi ta státní, já ted' nevím přesně, ale spolupracovali jsme s nima. Dělala to nějaká psycholožka a začlo to tím, že jsme nesměli vůbec nic říct a sledovala se ta důvěřivost těch klientů. Takže vyrobili policie takový ty klasický lístečky, který se hodily do schránky „Volejte to a to, stali jste se výherci.“ A tak dále. No a fakt je, že pak jsem rámcově byla informovaná, jak reagovaly obyvatelé Harmonie dvojky a bylo tam jako „Zavolejte, vyhráli jste“. Nevolaal nikdo. Takže tím pádem vznikla taková jako nějaká z tohohlectoho nějaký závěr, že senioři nejsou už tak důvěřiví, že už to poznaj, že to je podvod. " (respondent č. 1: Martina, 68 let)

3. Cítí se senioři v tomto zařízení "doma"?

Pracovníci sociální služby vnímají tento typ zařízení jako místo, které senioři vnímají jako svůj domov. Podle toho probíhá i služba u nich na bytech.

„Že bysme tam jako přišli... Kdybych šla jako k někomu neočekávaně, tak bych ještě

zaklepala a řekla, jestli můžu dál, i kdybych měla tan klíč. Ale na ten pravidelnej čas, kdy už nás čekaj, to můžu."

„Tak máme od někoho klíče, ale já teda když si odemknu, tak většinou okamžitě volám dobrý den a jdu dál. Nebo třeba už ani nemusím říct, jestli můžu dál a vidím, že už nás čekaj." (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

„To je v podstatě, my vstupujeme na cizí území. Když to vememe do slova a do písmene. My se chováme jako na návštěvě. Tkaže ten člověk ví, že třeba v tu a tu hodinu je nasmlouvaná služba. Jo? Plus mínus deset minut. Opravdu se snažíme dodržovat ten sjednanej čas. To je klasika prostě, jo? Jsme domluvení, zařukám, otevře: „Dobrý den paní Nováková! „To jsem já pečovatelka." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

„Tak nezapomeňte, že oni tady bydlí. Oni tady mají domov." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

Taková byla odpověď na otázku, zda je cílem zde vytvářet domov:

„Úplně na prvním místě." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

„No tak v podstatě si myslím, že jo. Že to, jelikož my nejsme žádnéj domov důchodců a to, tak oni tady v podstatě jsou doma“." (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

4. Jaké atributy domova může zařízení vytvářet.

Seniorům je umožněno si svůj byt vybavit podle svého a mít tam i svého domácího mazlíčka nebo květiny. To vše přispívá k tomu, aby se senior cítil jako doma.

„Protože oni tohleto opravdu že maj pronajatý od toho města, že to není žádná čtyři a dvaceti hodinová péče, tak... V podstatě to jsou jejich byty a cejtí se tím pádem jako doma. Že tam jsou obklopený svým nábytkem a že to není, jako když jdete do toho domova důchodců a tam už nějaký nábytek je. Že tam maj vlastní věci okolo sebe. Není tam nic cizího. Mají tam jen to, co oni tam chtějí mít. Takže si myslím, že i to samozřejmě nahrává, že se cejtí jako ve vlastním domově."

„ To nevím, jak bylo dřív. To jako zas opravdu nevím. Ale vím, že tady teď ty pejsky maj a v pohodě. Akorát vím, že když třeba chtěj dělat nějaký stavební úpravy tak samozřejmě si zažádat musí. Třeba kdyby pán předělával koupelnu na sprchový kout, nebo

klimatizaci někomu si tam chtěl dát, tak se tam musí probourat kousek zdi a to si musí zažádat. Takže to nejsou jejich byty, jsou tam v nájmu, jako běžný, normální." (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

„Víte, to sociální, v podstatě to psychologicko-sociální hledisko, který jste teďka říkal, že klient ke spokojenosti potřebuje to zvířátko. Myslím si, že se to respektuje čím dál víc v těhlenctech domech. Že jim to nejde se rozloučit se svejma miláčkama a dávat je do útulku. Ono to pro ně bylo strašně krutý." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

K seniorům je přistupováno i z hlediska psychického tak, aby jim nebyl narušen pocit domova a naopak je snaha o to, aby se senioři cítili co nejvíce jako v domácím prostředí.

„Tak, asi tam je prostě nutná tvá přítomnost přístupu, laskavého přístupu, schopnost empatie, schopnost psychologické podpory, schopnost naslouchat. Tohle jsou všechno parametry, které musí mít ten pečovatel, aby ten senior byl spokojenej a aby měl pocit toho bezpečí. Protože to je taky důležitý, že jo." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

Jsou zde avšak atributy domova, které chybí. Jedná se především o samotnou budovu, která měla původně jiný účel a tak se zde najdou jisté bariéry, které překáží a jsou nevyhovující pro zařízení s tímto účelem.

„To je tady taky velkej problém, že tady jsou vany. Jsem slyšela, že ten barák původně nebyl konstruovanej pro seniory a že to mělo bejt, tuším, jestli nějaká ubytovna pro vysokoškoláky. Nevím." (respondent č. 2: Tereza, 42 let)

„Po stránce technický, takže třeba tadyhle v tomhle domě se nepovedl vstup na balkon, který má bariéru asi patnáct centimetrů, což stavebně se nedalo asi nějakým způsobem vyřešit, takže tam je. Dál v tom domě určitě, což asi ty hlediska teď už jsou jinačí, než když se stavěl tenhle dům, jsou tady vany. Kolikrát jako opravdu to někdy někdo nemůže překročit, takže používá dole tu naši bezbariérovou vanu. Potom si myslím, že tyto byty by měly bejt vybavený víc nějakými madly, jo něco takovýho." (respondent č. 1: Martina, 68 let)

Závěr

Cílem bakalářské práce s názvem Domov v životě seniorů ve specializovaných zařízeních bylo zjistit, zda se ve specializovaném zařízení daří poskytnout atributy domova v takové míře, aby senioři brali toto zařízení za svůj domov. Při samotném výzkumu byla pozornost věnována především tématům, které vedly ke zjištění, co domov pro seniory znamená. Jak se v průběhu života seniorů měnila jeho podoba a jak a zda se daří ve specializovaném zařízení plnit podstatné znaky domova, které senioři považují za důležité k tomu, aby se jako doma cítili. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin, senioři a pracovníci sociální služby. Senioři byli vybráni ze specializovaného zařízení, ve kterém probíhal výzkum, a pracovníci byli zaměstnanci sociální služby, která simultánně spolupracuje se zařízením. Při rozhovorech s těmito dvěma skupinami bylo zkoumáno, zda pracovníci jsou schopni skýtat atributy domova, popřípadě co k tomu schází či zda je to vůbec možné. U seniorů bylo zkoumáno, zda se cítí jako doma, zda považují toto zařízení za svůj skutečný domov. Po vyhodnocení rozhovorů s respondenty obou skupin byly vyvozeny následující závěry.

Ve výsledku se podařilo shromáždit všechny výpovědi respondentů, kteří reagovali na pokládané otázky při rozhovoru, a tím se podařilo odpovědět na výzkumné otázky. Výzkumného cíle bylo tímto dosaženo. Ve výsledku bylo zjištěno, že senioři kteří se stali respondenty, se v tomto specializovaném zařízení cítí jako doma, což potvrzují i rozhovory s pracovníky sociální služby. Napomáhá tomu také fakt, že zde není žádný pevně daný režim, který by seniory jakýmkoliv stylem svazoval. Je zde ponechána velká volnost. To je dáno i typem tohoto zařízení.

Faktorů, které dopomáhají k tomu, aby se senior sžil s prostředím zařízení a dokázal se tam cítit jako doma, je několik. V první řadě to je byt, ve kterém žijí. Mají možnost si ho vybavit svým vlastním nábytkem a věcmi ať už z předchozího bydliště nebo novými. Tím, že má senior možnost vzít kus svého starého domova, není traumatizován úplně novým prostředím, na které by si musel znovu zvykat, a tím je jeho adaptace usnadněna.

Při výzkumu vyšlo najevo, že je pro seniory důležitá vazba na rodinu. Nechtějí být svým příbuzným nijak na obtíž a tak oceňují, že bydlí zrovna zde a jsou soběstační a nezávislí. Rodina ale nadále hraje důležitou roli v životech seniorů a dopomáhá při

vytváření domova. Senioři, kteří udržovali úzký kontakt s rodinou, jeví daleko větší spokojenost, než když tomu bylo naopak. To je další důležitý prvek, který pomáhá budovat domov.

Dále bylo zásadní zjištění, že senioři mají možnost vytvářet sociální vazby a navazovat přátelství. Někteří šli do zařízení již s tím, že tam mají někoho, koho znají z dřívějších a někteří našli nové přátele až tam. Sociální vazby velkou měrou dopomáhají k tomu, aby se senioři cítili více jako v domácím prostředí.

Výzkum ukázal, že je velmi zásadní to, jakým způsobem je o seniory postaráno ve smyslu kulturního, společenského a vzdělávacího vyžití. Senioři brali s povděkem, že mohli využít různé akce ať už kulturního nebo rekreačního rázu, které pro ně byly organizovány. Přednášky ve spolupráci s policií ČR zase pozvedli povědomí o nebezpečí, kterému mohou být vystaveni. Díky tomu se cítí bezpečněji, což přispívá pro zlepšení pocitu domova.

K pocitu domova také dopomáhá chování pracovníků sociální služby, jež mají, podle svých slov, vytváření domova na prvním místě a je jejich prioritou. Většina respondentů z řad seniorů vnímá toto zařízení jako svůj domov. Při porovnání rozhovorů pracovníků a seniorů vychází, že tento typ zařízení má především za úkol být domovem.

V souvislosti s tímto výzkumem se objevují další neprobádané otázky, na které by bylo možné v budoucnu odpovědět. Jedná se o to, že by mohlo být touto metodou prozkoumáno jiného typu zařízení, které se zabývá bydlením pro seniory a porovnat výsledky s touto prací. Dalo by se tak zjistit, jaké zařízení je pro seniory nejvhodnější z hlediska jejich psychického stavu a možné péče pro ty, kteří ji potřebují.

Dále se nabízí otázka, zda technické zázemí může být pro seniory uspůsobeno ještě lépe. Zda koncentrace jakkoli různorodých, ale přesto speciálně vydělených občanů společně obývajících společné prostředí, není doprovázeno určitou izolací od jiných segmentů společnosti. Zda typ takového zařízení je správnou cestou a jaké alternativy mohou volit senioři pro řešení svých životních situací v limitujících možnostech skýtaných městem a speciálními organizacemi, když značná část žadatelů není uspokojena. Jaká sociální a bytová politika bude důležitá v dalších letech s ohledem na stárnutí populace apod.

Seznam použité literatury

- Dessaintová, Marie-Paule. 1999. *Nezačínajte stárnout*. Praha: Portál.
- Dvořáčková, Dagmar. 2012. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. Praha: Grada.
- Funk, Karel. 2014. *Provázení stářím a umíráním, aneb, O prolínání obou světů*. Praha: Malvern.
- Glosová, Dagmar. c2006. *Bydlení pro seniory*. Brno: ERA.
- Haškovcová, Helena. 2010. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team.
- Haškovcová, Helena. 2012. *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Praha: Galén.
- Hojda, Zdeněk, Marta Ottlová, Roman Prahl. 2009. *Vetché stáří, nebo zralý věk moudrosti?: sborník příspěvků z 28. ročníku symposia k problematice 19. století : Plzeň, 28. února - 1. března 2008*. Praha: Academia.
- Jandourek, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál.
- Keller, Jan. 2013. *Posvícení bezdomovců: úvod do sociologie domova*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Koncepce specifických forem bydlení v Hradci Králové*. 2016. Hradec Králové: magistrát města Hradec Králové.
- Králová, Jarmila, Eva Rážová. 2003. *Zařízení sociální péče pro seniory a zdravotně postižené občany*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ANAG.
- Matoušek, Oldřich. 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha:Portál.
- Mühlpachr, Pavel. 2004. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita.
- Pacovský, Vladimír. 1994. *Geriatrická diagnostika*. Praha: Scientia Medica
- Sýkorová, Dana. 2007. *Autonomie ve stáří: kapitoly z gerontosociologie*. Praha:

Sociologické nakladatelství.

Urbanová, Svatava., Iva Málková. 2003. *Souřadnice míst*. Ostrava: Ostravská univerzita, Ústav pro regionální studia.

Velký sociologický slovník. 1996. Praha: Karolinum.

Žumárová, Monika. 2012. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. Prešov: Akcent print.

Elektronické zdroje

Kdo má nárok na starobní důchod v roce 2016". 2015. *ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ* [online][cit.16.6.2016]. Praha: ČSSZ. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2015/2015-12-30-kdo-ma-narok-na-starobni- duchod-v-roce-2016.htm>.

„Bydlení pro seniory a osoby se zdravotním postižením, Hradec Králové". 2015. *Hradec Králové* [online]. Hradec Králové: Magistrát města Hradec Králové. Dostupné z: <http://www.hradeckralove.org/modules/lifesit/?a=detail&id=117&typ>

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru – Pracovníci zařízení

Příloha č. 2: Scénář rozhovoru – Senioři

Příloha č. 3: Ukázka rozhovoru

Příloha č. 4: Kódování rozhovoru

Příloha č. 5: Foto dům Harmonie I

Příloha č. 6: Foto dům Harmonie II

Příloha č. 1: Scénář rozhovoru – Pracovníci zařízení

<p>Úvodní otázky</p>	<p>Jak se máte? Jak dlouho zde pracujete? Proč jste se rozhodl(a) pracovat v takovémto zařízení? Jak vypadá váš typický den na pracovišti? Co vás dnes ještě čeká?</p>
<p>Zařízení - o jeho obyvatelích</p>	<p>Jak dlouho funguje? Pro jaké lidi je toto zařízení určeno? Jaká skupina lidí je tady v převaze? Kolik se zde nachází seniorů? Jakým způsobem se k vám dostali? (z vlastní vůle, finanční situace..) O jaké typy seniorů se zde staráte? Dokázal(a) byste charakterizovat zdejší seniory? Tráví zde senioři jakékoliv svátky, narozeniny? Jak mohou senioři samostatně nakládat se svým volným časem?</p>
<p>Zařízení - služby</p>	<p>V čem je vaše práce náročná? Jak jsou dimenzované vaše pokoje? Mají senioři co tady bydlí možnost nějakých dalších služeb? např. sociální pracovnice, psychologická poradna, napojení na různé charitativní organizace aj.. Je zde nějaký pevně daný řád ve smyslu, kdy se snídá, obědvá, večeří? Mají senioři možnost využít nějaký volnočasový program? Čím senioři vyplňují volný čas? obecně...</p>
<p>Zařízení - domov</p>	<p>Můžete do bytů seniorům vstupovat bez vyzvání například kvůli vyvětrání, úklidu a pod.? Mohou mít senioři u sebe návštěvy bez vašeho vědomí? Smí si senioři svůj pokoj vybavit podle vlastní potřeby?(nechat si vymalovat, vlastní nábytek atd...) Mohou mít zde senioři své mazlíčky pokud nějaké mají? Můžou si senioři dát na pokoje vlastní květiny podle svého uvážení? Domníváte se že senioři u vás nacházejí nový domov? Snažíte se o to aby se zde senioři cítili jako doma? Co je a není ve vašich možnostech při vytváření domova? Co by případně pomohlo seniorům aby se zde cítili jako doma?</p>

Příloha č. 2: Scénář rozhovoru – Seniori

<p>Úvodní otázky</p>	<p>Co máte dnes ještě v plánu? Jaké bylo vaše zaměstnání? Jak dlouho tu žijete? Co vás tady těší? Jaké je vaše životní krédo? nebo Čeho se v životě držíte?</p>
<p>Proč je zde</p>	<p>Co vás přivedlo k tomu, že jste se rozhodl(a) změnit místo svého bydlení? Proč jste se vybral(a) zrovna toto zařízení? Pomáhal vám někdo s výběrem zařízení ? Co rozhodlo, že jste zrovna zde? Měl(a) jste poslední slovo když jste si vybíral(a) jaké soc. zařízení využijete?</p>
<p>Jaký byl domov dřív a jaký je dnes</p>	<p>Jaké bylo vaše dětství? Jaký byl tedy váš domov v dětství? Popsala byste mi svůj domov když jste byla ještě dítě? Co pro vás bylo tenkrát důležité, abyste se cítila jako doma? Co se změnilo ve vašem životě v době dospelosti? Měnila jste svoje bydliště často nebo jste dlouhodobě byla na jednom místě? Jaký byl váš domov v této etapě? Co pro vás bylo důležité, když jste začala bydlet nezávisle na rodičích, abyste se cítila jako doma? Jak vnímáte domov nyní? Jak slavíte svátky nebo narozeniny? Co je pro vás důležité abyste se jako doma cítila?</p>
<p>Co tady může dělat</p>	<p>dodržovat? Máte možnost nějakých aktivit zde? Jakých? Kterých aktivit se zde účastníte? Jak často se konají? Máte vy sama nějaký koníček? Co vás tady těší? Máte zde přátele, známé? S kým se zde nejčastěji setkáváte? Udržujete kontakt s příbuznými? Jak? Jsou tady dobré vztahy? (myšleno zda se mezi sebou seniori baví, jestli je dobré propojení mezi vedením a soc. zařízení) Snaží se vyhovět vašim požadavkům a přáním?</p>
<p>Je domov kde zrovna bydlíte nyní</p>	<p>Co je pro vás domov dnes? Splňuje toto zařízení co jste mi právě popsala? Cítíte se tady jako doma Chybí vám tady něco, abyste se cítila jako doma?</p>

Příloha č. 3: Ukázka rozhovoru

Respondent č. 4: Květuše, 83 let

Datum: 23.06. 2016

Čas: 14:10 - 14:55

Délka rozhovoru: 41 minut

Místo: Klub důchodců v domu Harmonie

Tazatel – Jak se máte?

Respondent – No, celkem dobře. Jsem sice po úrazu, měla jsem otřes mozku, rozbitou hlavu, tři stehy a už se z toho vzpamatovávám a jezdím s tím vozejčkem, už se mně hlava tolik nemotá.

Tazatel – Co se vám stalo?

Respondent - Nastupovala jsem do autobusu a ono to bylo vysoký, a jak jsem se takhle držela a jsem malá, no tak jestli jsem zřejmě na kraji nebo něco, no a spadla jsem na obrubník.

Tazatel – Ježíši Kriste, to musela být rána, jako blázen.

Respondent – No, to víte, krve tam bylo.

Tazatel – Ani nemluvit.

Respondent – Ani nemluvit. To jen tak mimochodem. Takže jak chodím s tím chodítkem a už to je dva měsíce, no, tak už... No byla jsem týden v nemocnici teda.

Tazatel - A jste v pořádku teďka?

Respondent – No, jo. Chodím na kontroly a...

Tazatel – Všechno v pohodě?

Respondent – No, je to v pohodě.

Tazatel – Ehmm. Co máte dneska v plánu ještě?

Respondent – Nic, uklidila jsem ten nákup a buď se dívám na televizi, nebo čtu.

Tazatel – Jo takhle. A co čtete?

Respondent – Třeba dějiny.

Tazatel – Ehmm. Jako naše nebo světový dějiny?

Respondent – Ne, naše, naše.

Tazatel – Jasně.

Respondent – No. A takový cestopisy třeba. Anebo děti mně dávaj, jak si kupujou ty časopisy všelijaký, no tak v těch. Tam je o hercích a tak.

Tazatel – A to jste začala číst až tady, nebo čtete už dlouho?

Respondent – No to čtu už dlouho.

Tazatel – Takový koníček jste si tady přinesla a pořád v něm pokračujete.

Respondent – No. Já měla knížky ráda, co jsem se naučila číst. A na tý vesnici byla knihovna, tak tam se daly... Půjčoval to pan učitel, tak i vybral ty nějaký...

Tazatel – Na to směřuje moje další otázka: Jaký bylo vaše dětství?

Respondent – No, tak to byla válka a já jsem vyrostla v hospodě, čili že na mě rodiče neměli tolik času. A teďkom, když mně bylo asi sedm roků, tak už ti Němci prohrávali a nám tam do toho sálu v hospodě dali asi třicet německejch důstojníků, co byli někde na útěku a prostě museli někde přespat na vesnici. No tak ty sedláci museli dát těm podřadnějším slamníky, jestli víte, co to je. A natloukli nám do těch parket takhle prkna, aby každý měl ten slavník takhle vo to... A těm důstojníkům museli dát postele a taky, no a tak tam byli.

Tazatel – Jak si vzpomínáte na domov z dětství? Jaký to bylo doma, když jste byla ještě malá?

Respondent – No to byl tenhle zážitek z toho.

Tazatel - To ano, ale určitě tam nebyl jen tenhle zážitek, určitě jste tam byla dýl, že jo. Jaký byl celkově? Takhle se chci zeptat.

Respondent – No já mám, jsem měla vo devět roků starší sestru, čili že ta měla miminko už, kluka, no a to byl jak můj brácha. A já si pamatuju, že jsem jí říkala: „No a jak mu nedáš jméno Milan, tak ho nebudu vozit.“ No tak, jí se to taky líbilo, tak jsme měli Milana.

Tazatel – Aha. A jak to u vás doma vypadalo?

Respondent – No, co. Tatínek dělal... Měli jsme i hospodářství u toho. No a maminka prodávala žejo to pivo, co to. Oni většinou večír tam chodili ti strejci, že jo. No a vypadalo to tak, že když já jsem viděla ty opilí, tak jsem dostala takovej komplex už jako dítě, že já jsem z hospody a teď se podržte, víno, pivo, alkohol nic, no já k tomu mám odpor.

Tazatel – To je možná dobře.

Respondent – No a teď jsem se ptala, jednou nám tady přednášel nějaký psychiatr a tak jsem se ho ptala, jestli je to možný. A von říká: „Je.“ Protože se mě ptal: „A jak vám bylo, když jste je viděla takto?“ No a já se jich bála, když takhle přeci jenom, když jsem chtěla nějaký ovoce ze zahrady, tak přes dvůr jít, no a oni chodili na to wc, tak jsem si přinesla takovejhle komplex.

Tazatel – A chtěl jsem se zeptat, jak dlouho jste tam bydlela? Nebo kdy jste se odstěhovala?

Respondent – No, když mi bylo dva a dvacet roků, když jsem se vdala.

Tazatel – A pak jste bydlela kde?

Respondent – V Lhotě pod Libčany, jestli víte, kde to je?

Tazatel – Tak to se přiznám, že nevím. Popište mi, jak to tam vypadalo?

Respondent – Manželova maminka, tak oni si s tím tátou postavili takovej cihlovej domek jako, že měli, a velkou zahradu. Tak mělo to tři místnosti, no. Babička byla

v jedný a my jsme byli jako v tom obýváku a v tý ložnici s těma dětma.

Tazatel – Jaký to tam bylo? Jaký tam bylo bydlení? Bylo to fajn?

Respondent – Jo. Manžel to opravil. Teď mě mrzí, že jsem nevyndala fotografie, abych vám to ukázala. Jestli se ještě někdy setkáme, tak vám to ukážu.

Tazatel – No určitě, moc rád se podívám. Klidně mi to ještě víc popište, jaký to tam bylo, jak to tam vypadalo.

Respondent – No, to byla větší vesnice. Děti jezdili do Libčan do měšťanky, než jsme teda sehnali tu parcelu v Kuklenách, než jsme si tam postavili. No a to byla taková větší vesnice, takže kino tam bylo, takže jako...

Tazatel – Bylo tam i kulturní vyžití.

Respondent – Vyžití, no. To tam bylo. To bylo to kino.

Tazatel – Jaký tam byly vztahy mezi váma na tý vesnici? Fungovalo to v pohodě?

Respondent – Docela jo.

Tazatel – Ještě jsem se chtěl zeptat, co bylo tenkrát pro vás důležitý, abyste se cítila jako doma? Když jste se třeba odstěhovala od rodičů.

Respondent – No, důležitý, no tak jak vám říkám, neměli tolik času, tak já jsem se zabavovala tím čtením a pak tím Milanem. No ten, když jsem se vdala, tak mu bylo asi sedm, osm roků. A ten to tak těžce nes, že teta vodjela, že i prostě bylo to na něm znát, že jsme na sobě byli závislí.

Tazatel – Ehmm. Stýkáte se s ním ještě pořád?

Respondent – Jo. No, to já vám řeknu příhodu. Najednou byl na vojně a sestra mně telefonuje: „Prosím tě, přijed'te pro mě, musíme jet do Čáslavi, Milan je v nemocnici.“ No, von dostal pro něj cvičák a úplně jakoby ochrnul. No a teď my jsme tam přišli a ona moje sestra mezi chlapama dělala úplně, no já jsem říkala, ty jseš jak úplnej analfabet, celá šťastná, že jí dají Milánka domů. A já jsem povídala: „A dáte mu modrou knížku?“ No, to prej ne, až jako se uzdraví, tak to... A já vám jsem se podívala na ségru. Ta se radovala. To víte já mladá, ona o devět roků starší, máma. „A nejseš blázen takhle? Kluk

má holku a von bude chodit na vojnu, dostane pro ni cvičák, zase takhle nemocnej dopadne a von bude chodit na vojnu takhle třeba do čtyřiceti roků podle tebe?“ A já jsem povídala: „Soudruzi, nezlobte se, ale prostě zdravej na vojnu šel, zdravej by z vojny měl přijít.“ A víte jak to dopadlo? Do Prahy do Střešovic ho odvezli do tý nemocnice vojenský, tam ho teda vyléčili, pak mu dali měsíc rekreaci na Slapech, vojenskou, to všecho bylo, jak se vojna počítala. A pak šel zpátky k tomu útvaru, ale už jenom hlídali muniční sklad v Chodusicích(???). No..

Tazatel – A takže teda, když se ještě vrátíme zpátky do toho dětství, tak tenkrát pro vás bylo teda důležitý, že jste si mohla číst a že jste měla toho Milánka. To bylo takový nejdůležitější.

Respondent – No, ano.

Tazatel – A když jste se odstěhovala, tak co se potom změnilo ve vnímání toho domova? Bylo tam něco jinýho, co vám nahradilo toho Milánka? Něco, co pro vás bylo potom důležitý?

Respondent – No jo, tak to už jsme byli s manželem. My jsme se znali hrozně brzo. Na tak už jsme taky plánovali děti a tak dále, no opravovali jsme si ten barák tam, no a tak jako... Už to bylo zase o něčem jiným, už jsme byli rodina.

Tazatel – Už jste byli rodina. Takže ta rodina, to bylo ono ten domov? Že jste vlastně byla s nima?

Respondent – No jistě.

Tazatel – Kvůli tomu jste se cítila jako doma?

Respondent – No jistě.

Tazatel – Nezáleželo třeba na tom, jak vypadal ten byt nebo barák?

Respondent – Ne, my jsme , my jsme chodili pomáhat rodičům. Manžel třeba na poli s tatínkem nebo tak. Já jsem měla hrozně pracovitýho manžela.

Tazatel – Zaplat' pánbůh.

Respondent – Já musím vzít ty fotografie, abyste mně věřil.

Tazatel – No, já vám věřím, nemám důvod nevěřit.

Respondent – My jsme opravili ten barák v Kuklenách, to uvidíte. On byl hrozně šikovnej můj manžel podařilo se mně sehnat parcelu tady v Hradci. Teda v Kuklenách, musím říct a tam jsme si postavili velikou dvoubytovku. A za asi osm roků nebo deset, když už teda ta naše holka byla veliká, tak jsme sehnali kus zahrady od soukromníka a ještě jsme postavili holce.

Tazatel – Teda! To je paráda! Takže vy jste byli takhle všichni pořád pohromadě? Že se nikdo neodstěhoval daleko.

Respondent – No a všechny bydlíme v té zelený uličce v Kuklenách. Dcera tam bydlí se svou dcerou, no a o kus dál zase bydlí druhá. A ta měla syna a ten mě úplně miluje, Libor.

Tazatel – Aha. Takže vyjste takhle pořád blízko u sebe ta rodina? Vy máte ty vztahy hezký?

Respondent – No, nejvíc mě má rád ten kluk, ten Libor. To von přijede sem. Má ženu, která byla z vesnice a její tatínek se jako... pojízdnej autobus s drůbežím a masem a to... No tak jako to. No a Libor, jéžíšmarja, babi, ne babi, veme mě kolem krku, dá mi pusku. No a oni mě vozívají vajíčka, víte. Ne, ne, super

Tazatel – Jak jste se dostala sem teda?

Respondent – No to vám taky řeknu. Zemřel mně manžel a my že jsme takhle všechno budovali a tak, já bych se tam byla zbláznila. Ale sem jsem se dostávala dost těžko, protože oni takhle chtějí být, když vás tady vyto... No. Ale naštěstí to dopadlo dobře, tak jsem se sem dostala. Já bych tam bejt nemohla, já bych se tam zbláznila. Fakt.

Tazatel – Ale ještě se zeptám, teď mě tak napadlo: Takže ono to tady funguje tak, že vy vyměníte ten svůj byt za ten byt tady? Chápu to správně?

Respondent – Ne, ne, vždyť to nemůžu dát dceři do bytu cizí lidi.

Tazatel – No, ale vy jste předtím říkala...

Respondent – ...že chtěli byt, no. No, ne...

Tazatel – Takhle to tady fuguje, že když chce člověk začít bydlet tady, tak dá svůj byt, kterej měl dřív k dispozici. Chápu to správně?

Respondent – Ne, ne. No to chtěli, ale to na to bych nepřistoupila. Ona si tam vzala svoji dceru, která byla v tý Anglii. Ne, nemuseli jsme dát.

Tazatel – Chtěl bych se zeptat, co se vám vybaví, když řeknu slovo domov? Co to pro vás je? Co vás napadne?

Respondent – No, tak to už jsou teď jen vzpomínky.

Tazatel – Povídejte, i ty vzpomínky jsou moc důležité.

Respondent – No, na maminku, na tatínka. To je takový už jako..., no.

Tazatel – Kde jste se cejtila nejvíc jako doma? Co pro vás bylo jako nejvíc srdcový, že tam se vždycky ráda vracíte?

Respondent – No, že ty rodiče byli hodný.

Tazatel – To jo, ale vy jste bydlela u těch rodičů, že jo, pak jste se odstěhovala za tím manželem, to jste budovali v Kuklenách ten byt a teďka bydlíte tady. Takže talenty tři místa, že jo.

Respondent – No, mně se tady hrozně líbí, protože já kdybych bydlela v těch bytech v Kuklenách, tak bych tam byla celej den jak kůl v plotě, protože dcera by bývala mohla jít v pět a padesáti letech do důchodu a oni jim to o pět roků prodloužili, tak teď půjde asi až za tři neděle.

Tazatel – Půjde do důchodu.

Respondent – No, ale oni ke mně jezděj sem. A přitom já tady žiju, je tady ta kultura, ledackam jedem už v tom. Tak nějak jsem si tady prostě zvykla a jsem ráda, že jsem tady, že jsem samostatná, že si můžu rozhodovat, o čem chci. Ony děti přijedou, vnoučata a to, takže...

Tazatel – Takže ty vztahy s tou rodinou máte dobrý? Jezdí sem za vámi často? Máte je tady často?

Respondent – Mám moc.

Tazatel – A s kým se tady nejčastěji setkáváte?

Respondent – No nejčastěji sem jezdí toho máho vnuka žena, protože oni měli postižený dítě a nemluvil ten kluk. A prostě do školy a jen vydával skřeky. A doktorka že to nic není, on se rozmluví. Houby. On měl velký nosní mandle a ty mu tlačily na ty bubínky a on jenom slyšel šumění vody. No, ta doktorka z Kuklen, já i jméno mám napsaný, tak prostě k žádnému doktorovi nic, do nemocnice. A oni tam s ním jeli a neměli doporučení, no tak by je málem vyhodili. No a ta maminka jeho ta tam brečela úplně, tak ten jeden doktor kluka vzal a když tohle zjistil, tak úplně to a říkal: „Prosím vás, chodila jste s ním někdy k doktoroj?“ A ona povídá: „No jistě, vždyť my jsme říkali, že na něj mluvíme a že se teda neotočí a tohle.“ No a už to je všechno v pořádku. Chodil dva roky sem do školy pro neslyšící. To je někde tady u toho.

Tazatel – To se přiznám, že nevím. Vím, kde je speciální škola, ta je na Heyrovského, ale nevím, kde je škola pro neslyšící.

Respondent – Todleto je speciální škola, tadydle na Benešovce, ale když se jede, já nevím, jak se to jmenuje, prostě, když ho v té nemocnici spravili, tak tam se učil mluvit v té škole pro neslyšící a půjde do první třídy. Oni ho chtěli nechat o rok dýl, ale paní ředitelka říkala, že ne, že prostě kluk je chytrej jinak. Tak mě tady paní dala po svým vnoučeti to měla jako do první třídy počty a mluvnicki, jak byla jako pro první třídy. Tak já jsem říkala: „Moniko uč ho, to lepší víc číst a to.“ No a kluk, že půjde. A měli rodičovský sdružení v té škole a oni budou mít jen pět dětí. Po pěti dětech v prvních třídách. No, takže dva roky bude chodit ještě do týdle školy pro ty neslyšící a pak ho přeraděj do těch Kuklen třeba do třetí třídy. Tak. Protože když tam budou mít jen pět dětí a oni se mu doma taky hodně věnujou, no tak nebude problém.

Tazatel – Můžeme se vrátit ještě trošku zpátky? Mě by zajímalo, co se změnilo ve vašem životě v dospělosti? Co se změnilo? Protože jak jste byla dítě, tak jste měla nějaký starosti, že jo, ale co se změnilo v té dospělosti právě?

Respondent – No to vám musím říct, to já když jsem jezdila do té školy vlakem, já jsem jezdila z Praskačky a manžel jezdil ze Lhoty pod Libčany. To je jedna stanice na Chlumecku jako dál. No tak my jsme se brzo poznali. V těch patnácti letech. No ale to

tenkrát nějaký takový to... No a když za mnou přijel, my jsme chodili do lesa nebo takhle to. Docela takový jo to, pěkný.

Tazatel – A pak jste se teda vzali.

Respondent – No, když mně bylo dva a dvacet, tak jsme se vzali.

Tazatel – A odstěhovali jste se.

Respondent – Do té Lhoty pod Libčany, kde jsme si opravili ten baráček, co měla jeho maminka, co si udělali. No a...

Tazatel – A tam jste začali bydlet.

Respondent – No a pak se mně podařilo tady koupit tu parcelu, protože ten syn toho pána byl jako na národním výboru něčím nějakým tím. No a dozveděl se, že občanskéj výbor jim chce půl tý zahrady zabrat. To byla veliká zahrada. A to by neměli žádný todle. Tak on mně to zprostředkoval, obešel všechno u toho soudu, aby to bylo, jak to má bejt, no a tu půlku zahrady nám prodali. No a to už jsme potom bydleli v Kuklenách, to jak to měli na parcelu pět minut. Manželovi se to zdálo, když už vám to mám říct, třicet tisíc moc peněz. A já říkám: „Pepo, podívej se, seženeš třeba lacinější a budete jezdit autem? A takhle si přijdete na oběd, já vám přinesu i svačinu, večeri budete mít teplou. No a jak abych já za tebou jezdila přes celej Hradec bůh ví kam. Nech si to projít hlavou.“ No tak...

Tazatel – Jak teďka vnímáte domov s odstupem těch let? Co teďka pro vás domov znamená?

Respondent – No, tak teď už jenom vzpomínky.

Tazatel – A třeba tady se teď už jako doma necítíte?

Respondent – Cítím se tady moc dobře, to jsem dceři, jak přijede, taky nestačím říkat, jak jsem ráda, že jsem tady. Protože tam bych přežívala, když oni by byli bývali přišli z práce ve čtyři, v půl pátý. A přeci nemůžu chtít, když má manžela a děti, aby obskakovala mě, že jo. No a nebo se jim tam nakvartýrovat, to taky... Takže já tady si jsem svou paní. Jdu si kam chci, udělám si. Ten důchod mně stačí, protože hrozně mě dává ten vnuk, teda ta jeho žena mně dává vajíčka, maso. Když má to, to mám plnou

lednici, popsaný, krutí řízky, to... No to opravdu... No, hlavně že jezděj.

Tazatel – A teď už to není ten pravej domov, jakej jste měla třeba s tím manželem, že jo. Vnímáte to tak?

Respondent – No, nesmím, to bych hrozně těžce nesla. Já když jsem byla tam, tak jako doma, že jo. A on mně zemřel dost brzo, měl rakovinu, tady v lahvičce to, no. Ten zkusil, chudák. No a tak jako to jsou takový vzpomínky, že jsem si nemohla moc vzpomenout. No a tam v baráku, kdyby byl Pepa, to by udělal todle a todle bysme to, no a takový. Kdežto tady opravdu jsem se musela osamostatnit a bylo to prostě...

Tazatel – Tady je to pro vás lepší.

Respondent – No, tady ano. Oni sem jedou, všecko mě jako to. Já mám jednoho pravnoučka, tomu je pět roků a ten je číslo. On si třeba lehne u mě na ten ustlanej gauč a on mně řekne: „Chtěl bych tady spát. Budu tady spát čtrnáct dní.“ A já jsem říkala tý jeho mamince „Jako, prosím tě, jak na to přišel?“ A ona povídá: „No, my když jedem do ciziny někam, tak na čtrnáct dní jezdíme. No tak si to pamatuje.“ To je éro.

Tazatel – A chodí za váma takhle často?

Respondent – Jo, protože stavujou se. Vždyť ona dělá v tom GMC a to je, jestli víte, kde je tady, jak tady byla ta továrna, Tesla nebo co to bylo, tak oni tam někde jsou no. Koupili prostě ten barák, takže ona tam je někde zaměstnaná, takže jezdí přes den.

Tazatel – Jezdí pořád jako že se občas staví?

Respondent – No.

Tazatel – Takže to je fajn.

Respondent – No, je.

Tazatel – Co vás tady těší?

Respondent – No tak tenhle klub a jinak jak vám říkám, nějaký, abychom se scházeli a kafičkovali a takhlenc, to já si radši něco přečtu. A tady máme ty přednášky, todleto, no a těší mě hlavně to, že tady je jídla, doktor, pedikúra, masáže, tak to tady máme po ruce.

Tazatel – Ehmm, to je supr. Proč jste se rozhodla jít zrovna sem do tohoto zařízení?

Respondent – No, protože jsem chtěla být samostatná.

Tazatel – A vybírala jste ještě z něčeho? Měla jste ještě nějaký alternativy? Nebo jste si řekla, že jdete sem, že jste si řekla, že to prostě bude tady.

Respondent – Ne, ne, ne, ne. Já jsem o tomhle slyšela, měla jsem tady i kamarádku a ono se sem těžko dostávalo, když jste jim nedala byt.

Tazatel – Od koho jste se to dozvěděla, že to tady je?

Respondent – No tak od kamarádky a takhle to v těch hradeckejch novinách psali Harmonie 1, Haromine 2. Nebo o tom domově důchodců se psalo, tak to se dovíte lehko i z toho zpravodaje, nebo co to je.

Tazatel – Ehmm. Jak dlouho tady žijete?

Respondent – Devět roků.

Tazatel – Devět roků. A je tady třeba něco, co byste chtěla, aby bylo lepší? Něco, co by mohlo bejt lepší, abyste se tady cítila líp?

Respondent – Ne, já se tady cítím líp. To máte pod vlastním uzavřením v tom bytě. To se kouknete kukátkem a když vidíte někoho, koho pustit nechcete, no tak ho nepustíte. To si to dám takhle, to on nevidí, že jo, že se koukám. V bačkorách chodíte potichu po bytě, to nebouchá, nebo to. Takže já jsem tady opravdu spokojená.

Tazatel – Tady jsou nějaký ty aktivity, že jo. Účastníte se jich pravidelně všech těch aktivit nebo si vybíráte?

Respondent – Ne, ne. Chodím sem pravidelně. My už tady máme takhle ty svý, že se pobavíme, že si řekneme. No, ne.

Tazatel – A takhle s nima nikam nejezdíte, jak máte ty zájezdy?

Respondent – To víte, že jezdím. Jako třeba bezvadnej zájezd je to asi před dvěma rokama s námi jezdil vláček po těch Jiráskovejch sádech. Všude zastavili, jak to tam je opravený a potom po starým Hradci. Všecko, kde je támhle todle a todle támhleto,

všecko vysvětlili tím mikrofonem, takže to bylo moc... Asi hodinu a půl jsme jezdili. No, tak tady těch aktivit je. Nebo třeba jezdíme na Mazurovu chalupu, jestli víte, kde to je.

Tazatel – To vím, to vím zrovna.

Respondent – A k Vlkovi a tam zase se opíká sele nebo něco to. Že máme i těch zájezdů dost.

Tazatel – Jsou tady dobrý vztahy mezi váma? Myslím i mezi těma lidma, co tady pracujou a co tady bydlí? Funguje to tady v pohodě?

Respondent – Jak myslíte mezi těma zaměstnancema?

Tazatel – No jestli tady celkově je dobrá atmosféra?

Respondent – No, já myslím, že jo. Pro mě jo no. Jestli se někomu něco nelíbí...Není člověk ten, co by se zalíbil všem.

Tazatel – To je pravda. Máte tady nějaká pravidla, co musíte dodržovat, abyste tady mohli bydlet?

Respondent – No, tak klíče jo, no aby to tam, no...

Tazatel – Měla jste někdy nějak požadavek nebo přání? Nebo jinak když máte nějaký požadavek nebo přání jsou schopni vám ho tady vyplnit? Na příklad, když byste potřebovala vymalovat nebo nějakým způsobem opravit něco v bytě.

Respondent – No, to si objednáte.

Tazatel – A to je součástí toho, že je to zprostředkovaný tady tím domem Harmonie?

Respondent – Ne, to sama si už musíte třeba malíře, nebo mně to udělají děti. Když zas tak často ne to, tak to není zas tak potřeba.

Tazatel - Ehmm. No, jak slavíte svátky nebo narozeniny?

Respondent – No, to se slaví tady, když chcete, tak vám tady paní vedoucí objedná chlebičky i víno když takhle na ten přípitek. No, tak to se slaví tady.

Tazatel – A vy to slavíte taky tady ty své narozeniny třeba? Nebo to slavíte s rodinou?

Respondent – No tak s rodinou taky.

Tazatel – Takže vy slavíte jak tady, tak s rodinou, jo?

Respondent – No jistě.

Tazatel – A oni přijedou sem za váma nebo...?

Respondent – Ne, ne, to my i tam. To kampak by se tady s dětma vešli, když tady jsou všechny tydlety stoly obsazený? To ne.

Tazatel – Kolik vás je? Jak vlastně máte velkou rodinu?

Respondent – No strašně. Mám dva, čtyry, pět pravnuků a dvě pra pra vnučky musím říkat. To vám musím ty fotky přinést.

Tazatel – Co je pro vás důležitý, abyste se cítila jako doma?

Respondent – Tak já jsem si tady ten domov vytvořila.

Tazatel - A jak?

Respondent – Po svém. Já se takhle nemusím... Oni jezděj děti hodně a já hodně čtu, i ty časopisy si prohlížím a to. Takže já jsem si vytvořila, co jsem chtěla. Já jsem tady spokojená.

Tazatel – A jak jste to vytvořila? Jakože máte vlastní nábytek?

Respondent – No to jo, to tady mám svůj. Část svého obýváku. Ono by se sem všechno nevešlo. Protože kuchyňská linka tady byla zabudovaná, tady mám jen ten gauč, stůl a židle polstrovaný a skříň. Ten sekretář. A ty své věci. To sklo své takový, co jsem měla. No my jsme si koupili takový jo, loveckýho psa, kterej drží kachnu. Víte takovýho jo, takovýho psa. To se nám moc líbilo. Tak na to tady koukám. Ono se to sem hodí i když by to byl takový kýč. No, nábytek mám teda svůj.

Tazatel – Jo. A kdybyste ten nábytek neměla, mají něco, čím vám ten pokoj můžou vybavit, když nemáte vlastní nábytek?

Respondent – Jo tak vo to jsem se nikdy nezajímala. My teda opravdu kdo se sem kdy nastěhoval, tak myslím, že každý v bytě svůj.

Tazatel – Zeptám se ještě, pomáhala vám v životě víra?

Respondent – (kýve hlavou)

Tazatel – Pomáhala. A i teď?

Respondent – I teď.

Tazatel – Můžu se zeptat jak?

Respondent – No jak... Já vám povím jak. To se budete divit. Já když jsem upadla a rozbila jsem si hlavu, tak tady je jedna paní, která... Prostě můj vnuk mimo jiné dělá taky pořadatele na letišti nebo při hokeji nebo takhle. A on, když jsem si rozbila tu hlavu, tak jsme měli jet na letiště, byla tam nějaká, nebo vždycky tam jsou nějaký herci nebo něco na tom letišti, hudba. Tam většinou je mládež taky.

Tazatel – Jo, jo. Rock for people myslíte, ne?

Respondent – Hmm, hm. A tak jako autobus tam přijel a oni nás vždycky přivezou před ten stan, že nechodíme jako pěšky. A teď Libor sem přijel, jako tenhle vnuk a říká: „Babi, já jsem ti čekal tam,“ protože ví, že tam jezdím no. A já s hlavou rozbitou, „ a proč si nepřijela?“ A ta paní, která tam přišla a poslouchala a říkala, co bylo krve a já jsem mu nestihla jako říct, že jsem upadla kvůli té paní. Co vám to takhle budu povídat, že ona ta víra je to, no. A já jsem říkala no Libore. Já si platím pojistku, docela velikou i třeba na to kdybych náhodou někoho vyplavila pode mnou. To se tady dost často stane a ještě to, že kdybych třeba šla do prodejny a brala okurky nebo kompoty a třeba něco shodila. Tak na to mám taky pojistku. No a tak jsem povídala Liborovi, že si platím dost velkou pojistku, tak musím napsat na magistrát od koho to byl autobus a oni mně nějaký to bolestný daj. A když jsem řekla, že chci psát na magistrát, tak ta pani to donesla támhle tý naší vedoucí. A ona mě přišla dolů mezi lidma vynadat, že se dověděla, že jsem říkala to... A já povídám no, proč? Já povídám to víš ta Adéla ta vystudovala, to je ta vnučka moje, ta vystudovala tu žurnalistiku, tak to ona mně to napíše hlavou patou, oni budou vědět o co jde. Jo, jak jsem řekla o tý Adéle, o tý že... No ježíš. No já že Libor ji zná, no tak jsem měla tu ženskou už, že Adéla jí tam musí napsat. Já a ona mně

přišla vynadat. No a jak to dopadlo. Já říkám... Ale nejmenovala tu ani. A že to ženský říkaly. Já říkám: „Paní Kolčavová nelžete, tam nikdo nebyl, protože jsme byli až v tom dobliku(???) s dětma. To byla“, a teď jsem jmenovala. A říkám jí a pamatujte si, za to, že se hojí na nemocným člověku ji pánbůh potrestá. A víte, jak to dopadlo? Za tři dny si takhle naše vedoucí zlomila, nebo něco si udělala s nohou tak, že skončila v nemocnici. On je spravedlivej. Jenomže to mělo postihnout tu druhou a ne ji. A že mně to přišlo tak líto. Já říkám, podívejte se, já věřím. Nejsm žádněj fanatic, ale věřím, že něco je.

Tazatel – A vy jste vychovávána přímo v nějaký církvi?

Respondent – No, československou jsme měli. Ale nebylo to tak nějak to...

Tazatel – Takže to nebylo tak, že byste přímo chodila do kostela, ale věříte.

Respondent – Ne, ne. Do kostela jsem chodila. To maminka na to dbala. Když bylo boží tělo, jestli víte, co to bylo. No to byly vesnice nebo města, který měli třeba pět soch svatejch po tý vesnici takhle rozložených jo, takhle tadydle. To jsme chodily jako družičky, měly jsme takový košíčky a v nich kopretiny a to kytky a před tím farářem jsme to sypaly jako družičky na boží tělo a on chodil od oltáře k oltáři. Tak to jsme, to maminka na to...

Tazatel - ...na to dbala.

Respondent – No ne, to nás hodně chodilo za družičku, to se hodně ty šatičky nějaký a ty věnečky takový a hlavně ty košíčky s tím sypáním. No a tohle se mě stalo, že jsem jí rovnou řekla, co to, že chci psát na magistrát, no a já tomu vnukovi povídám no to víš, Adéla mi to napíše, protože vystudovala tu žurnalistiku. Tak on ty, když potřebuju nějakou žádost nebo něco to, tak ona mě to napíše. Jednak nemám psací stroj, jednak já jsem přeučený levák, takže bych to ani rukou, no, ne. A když ona to má vystudovaný, no tak to napíše levou zadní.

Tazatel – Můžu se zeptat, jaký bylo vaše zaměstnání?

Respondent – Co jsem byla? Jo, já mám školu výživy.

Tazatel – No a co jste byla? V čem jste pracovala?

Respondent – Vařila jsem v jeslích a ve školce. Jezdila jsem s dětma. Byli jsme s dětma

myslím v Červeném Kostelci jako na rekreaci a znáte Jarušku Pečenkovou?

Tazatel – To asi neznám.

Respondent – To je, ta tady bydlí. To byla zdravotní sestra, nebyla vdaná a ta právě bydlela s toutle Martou v jednom baráku. Byla vedoucí přes odlety domovy a tohle. Seděla na fakultě s někým a rozhodovali já nevím o čem, vo tom dletom, že Jaruška měla dost velkou funkci.

Tazatel – Nevím, jestli jsem se ptal, možná, že se zeptám znovu, tak se omlouvám. Co vás tady těší? Ptal jsem se už?

Respondent – No, co mě tady... No mě tady celkem těší to, že mám svůj byt, že jsem se mohla osamostatnit, že nemůžu chtít, abych bydlela tam někde, aby holka kolem mě skákala, když ještě to. No a když jedu tam, to mě tam doveze buď vnuk nebo dcera, to říká že ve čtyři bude doma. Tak, že mám dobré, že když jedu do těch Kuklen, že se vidím se všema. Oni mají krásnou pergolu na zahradě, my teda máme pěkný parcely obě, na sluníčku jsou. To teda. V klidu hlavně. Jsou to vedlejší ulice. No já musím vzít fotky, abyste... No, chvíli to trvalo doma. Vůbec to nešlo, když ten manžel takhle brzo odešel.

Tazatel – Tak to ukončíme něčím veselejším. Jaké je vaše životní krédo? Čeho se držíte v životě.

Respondent – No, já jsem spokojená.

Tazatel – No, že ale jestli máte nějaký heslo, kterého se držíte?

Respondent – No tak to... Prostě heslo ne. Ale nepotrpím si na drby nebo nějaký pomlouvání a takový nebo to. Když se mně něco nelíbí, tak já se dokážu ozvat. To říkám, jak já jsem se ozvala s tím klukem na té vojně, tak teda na mě vstali koukat.

Tazatel – Takže se nebojíte se zastat.

Respondent – No, nebojím, ale kdyby manžel snad... My jsme měli nový auto a jednou nám ukradli pokličku. A manžel říká: „Vždyť já do té nemocnice nepůjdu. Já jsem si jí užil, když jsem měl nemocného tátu, já budu radši sedět v autě. Neznáme to tady, aby mě zas to někdo to...“ Takže kdyby on se mnou nebyl v té nemocnici, tak já nevím,

jestli bych se do těch vojáků pustila před ním, protože to by mě asi zrychtoval. To víte, že jak od toho má mámu a to no. To já si teď říkám, že by se toho kluka snad ani nezastala.

Tazatel – A zastala. Já vám moc děkuju, to bude asi všechno, co jsem potřeboval slyšet. Díky moc za rozhovor, díky, že jste přišla.

Respondent – No to jste hodnej. Já si to dopiju a jdu.

příloha č. 4: Kódování rozhovoru

Respondent č. : Milka, 72 let

Datum: 23.06. 2016

Čas: 12:10 - 12:55

Délka rozhovoru: 40 minut

Místo: Klub důchodců v domu Harmonie

Úvodní otázky - předchozí zaměstnání, plány, délka pobytu, momentální rozpoložení

Jaký byl domov dřív - předchozí domovy, změny jeho konstrukce

jaký je dnes - momentální podoba, atributy domova

Proč je zde - důvody pro změnu bydlení, proč zrovna zde

Co tady může dělat - možnosti seberealizace, sociální interakce

Je toto domov - co chybí k domovu, zda je doma, výhody /nevýhody bydlení zde

Tazatel - Zeptám se Vás, jak se dneska máte?

Respondent – No, dneska nic moc, protože mám kolísavý tlak. Takže dneska je to takový nahoru dolů, ale není to nic na umření.

Tazatel – Dneska je vedro venku.

Respondent – Dneska je špatně. A to už jsem šla poměrně brzo do obchodu a už byl ten vzduch takovej dost ohřátý.

Tazatel – Teď je venku úplně nedejchatelno.

Respondent – Já nikam nejdu. Já jsem měla jít k dceři, ale odvolala jsem návštěvu.

Tazatel – Co máte dneska v plánu?

Respondent – Dneska nějak jako mám uklizeno. Nemám ještě umytý nádobí.

Tazatel – A pak odpočinek?

Respondent – A pak mám Blesk, Aha a Tinu. Takže víte, co mám práce, než to všechno projdu?

Tazatel – Já bych se chtěl zeptat, jaké bylo vaše dětství?

Respondent – No moje dětství nebylo nic moc. Protože jsem vyrůstala u tety - jako u tatínkovy sestry, ale ne že bych neměla rodiče, měla jsem, ale protože nás bylo šest a dělat moh jen tatínek, protože maminka byla poměrně nemocná s očima, no tak oni si mě ako že vezmou za svoji. Jenže tatka nikdy nedovolil, aby mě napsali na svoje jméno. No měla jsem dětství, víte, jako válečné děti. Nic moc na ustrojení, nic moc na jídlo a ještě navíc pocházím z chudý, opravdu chudý vesničky ze Slovenska, třeba nám dělali elektrifikaci až v roce 1960.

Tazatel – 1960?

Respondent – 1960.

Tazatel – Jak to vypadalo u vás doma?

Respondent – U nás dom? No, tak ako taková vesnice. Večer se svítilo chvíli petrolejkou nebo maximálně se svíčkou. No topilo se v kamnech, chodilo se na větvičky do lesa, sbíraly se šišky. Ináč bylo ako políčko, takže se dělalo na poli a já jsem, coby jako slečna, od šesti roků do čtrnácti jsem pásala krávy celý léto i přes prázdniny, všetko, takže na ty prázdniny, nějaký tábor, to neexistovalo. No, takže takhle asi. Skončila jsem ve škole, že jo a nastoupila jsem jako takzvaná sezónní pracovnice – to bylo na štátný majetok tenkrát na Slovensku, že jo? A 1. března jsem nastoupila a až 22. března mně bylo 15 let. Dva roky jsem byla jako sezónní pracovnice, jo to se dělalo od jara do podzimka, zima byla volná. No a pak jsem přišla sem do Čech za tetou. Bohužel jsem se tady seznámila s budoucím manželem, přišla jsem do jinýho stavu, ale vrátila jsem se domů. Dcera se mi narodila na Slovensku, no a pak už to šlo. Dva roky a něco jsem byla na mateřský, pak jsem nastoupila do práce, kde se čistilo obilí a připravovalo k setí a asi

za čtyři roky jsme se s manželem vzali kvůli dceři. No a vod tý doby jsem tady. Letos to bude padesát let v jednom kuse, co jsem tady.

Tazatel – Takže když se ale ještě vrátíme do toho dětství, tak když jste byla úplně maličká, byla jste doma. Jak jste se tam cítila?

Respondent – Víte, ono je to takový ten věk, co se zapomíná. Nás bylo doma hodně lidí a my jsme se ty děti mezi těma dospělákama potácely, ztrácely. Nám se nikdo ani nevěnoval.

Tazatel – Takže ty vzpomínky na ten domov z dětství?

Respondent – Dětství opravdu nemám nic moc a pak už to dospělejší – no to už mám pak tu školu a stálé povinnosti. Já jsem z hor, v životě jsem nestála na lyžích, nesáňkovala jsem, protože já jsem na to neměla čas. Já jsem přišla ze školy a už jsem měla uchystanej takovej kyblíček a to byly takový košťály ze zeleniny a to byla zelenina, která se musela krájet na droboučké kousky kravičkám do takové míchanice. Ta se spařila. No, takže já jsem opravdu nešla ani mezi děti. Tenkrát než jsem utekla, to jsem měla školu a tyhlencty povinnosti.

Tazatel - Vy jste se teda potom odstěhovala sem, jak jste říkala...

Respondent – Já jsem pak v těch patnácti letech šla na tu sezonní práci. To bylo na Slovensku, to bylo ten první rok. A druhý rok jsem dělala na Moravě – Sedlec u Mikulova, tam byla velká zeleninářská oblast, tak tam jsme byli jako od nás, nás verbovali a šli jsme ne sezónu, protože u nás práce nebyla. Široko daleko tam nic nebylo.

Tazatel - Kdy jste se poprvé cítila, že jste doma? Že vám tam je příjemně? Že je to jako místo, kam se ráda vracíte?

Respondent – Víte, já bych musela hodně dozadu. Ale ako na domov ako takový si vzpomínám až pak tady s manželem.

Tazatel – Až tady s manželem v Čechách?

Respondent – Ano.

Tazatel - Takže do té doby jste vlastně jste pořád byla takový světoběžník?

Respondent – Pořád jsem cestovala. I když teda si říkám to Slovensko a Čechy... No prostě domov jako takový jsem měla až s manželem.

Tazatel – A co se změnilo po tom, co jste se vlastně odstěhovala, vdala jste se za manžela? Co se změnilo ve vnímání toho domova? Jak jste ho začala brát?

Respondent – Protože už jsem měla čtyřletou dceru, když jsme se vzali s manželem. Tak pak už máte takový ty rodinný povinnosti – práce, domácnost a takhle. Ale nestěžuju si. Užila jsem si, procestovali jsme sice ne nějaký daleký zahraničí, ale byli jsme v Německu, byli jsme v Polsku, byli jsme v Maďarsku. Byli jsme na lodi – to manžel dostal k padesátinám loď Družba, jestli vám to něco říká. To bylo nádherných čtrnáct dnů.

Tazatel – Takže první domov, kdy jste se poprvé cítila jako doma byl ještě pracovní?

Respondent – Pořád práce, pořád práce. A navíc na to, že jsme byli sami s manželem, že jsme neměli žádnou pomoc, tak jsme se měli co otáčet. No můžu říct, že jsem přišla za manželem s dcerou a s patnácti stovkami uspořenéma a měla jsem sice takovou tu výbavu, to základní, ale manžel měl třeba jen jedny šaty jedny kalhoty a šest set korun zálohy a s tím jsme začínali. No a neměl nám kdo pomoci. Dělali jsme na statku a že jsme měli tu dceru, já říkám, za svobodna, manžel byl taky svobodný, že jo, tak jsme to zkusili po těch čtyřech, pěti necelých letech, když bylo holce, tak jsme to, že to zkusíme na devět měsíců. Říkám, zkusíme to. Pokud si budeme rozumět a dokážeme spolu žít, přes ty všechny průplety, které jsme prožili, protože já jsem zůstala svobodná maminka na Slovensku, kde jsou samý křesťani, takže já jsem tam s kým být neměla.

Tazatel - Na to navazuje ještě jedna moje otázka, jestli vám v životě pomáhá víra?

Respondent – No... Mě víra strašně zklamala, protože mě se narodila jako svobodný holce dcera a já jsem ji chtěla nechat pokřtít a nechala jsem ji teda pokřtít. Ale přišlo mě to takový, víte, když jsem byla svobodná, když si mě pan farář pamatoval, že jsem vždycky ten katechismus uměla a všechno, že se to mně stalo, že jsem svobodná máma, on mi nechtěl tu holku pokřtít.

Tazatel – Tak to chápu, že jste se zklamala.

Respondent – Ale tak jako, já jsem mu říkala tatínku, nevlastní táta, říkal, že to je lepší, když dá dvě, tři děti pryč, když jedno toho nechá pokřtít. A pak ještě velký zádrhel byl, protože já jsem odjela na Slovenko a všichni mně říkali, že já budu mít kluka, tak já jsem měla pro kluka nachystaný jméno, na holku jsem vůbec nemyslela. A já jsem řekla, když jsem se mě ptal pan doktor v tý poporodní agonii, jak se bude jmenovat. Já říkám: „No, mal to být Janko a bude to Janka.“

Tazatel – Je to moc hezký jméno.

Respondent – Ano, je to hezký jméno, no ale on mi to napsal do občanského průkazu, že jo, no a oni mě to na tý faře řek, že nemá patrona. No a tak má druhý jméno Márie, no až pak už to to. A od té doby jsem se zklamala. Já jsem říkala, vždyť oni s tym normálně dělají kšefty. To byl normální kšeft.

Tazatel – Zasáhlo vás to.

Respondent – Ne, mě slzej oči. Mě normálně slzej oči. Víte, mě praskla žilka a lítaj mně takový mráčky jakoby. Já jsem asi po dvou operacích, takže mě jako. Takže takhlenc. Já od té doby věřím, že něco je. Chovám se jako křesťan.

Tazatel – Takže víra jako taková jo, ale ne tak církev, takhle to chápu.

Respondent - Ano

Tazatel – A ještě se zeptám, kde jste tady bydleli?

Respondent – My jsme bydleli, byl to zelinářský státní statek Svobodné dvory, ale teď už to je příměstská část Svobodné dvory

Tazatel – A popsala byste mi to, jak to tam vypadalo trošku?

Respondent – Jak myslíte?

Tazatel – Jako jak vypadal ten objekt, kde jste vlastně bydleli.

Respondent – Ze začátku jsme měli jednu místnost, to jsme byli sami ještě s manželem, holka zůstala na Slovensku.

Tazatel – To muselo být těžký v jedné místnosti žít.

Respondent – Víte co, ona byla velká chudoba, my jsme se chodili koupat do vedlejšího baráku. To bylo takový to umytí, to opláchnutí takzvaný, to by šlo, ale prostě pořádný umytí, to jsme museli chodit někam jinam. A pak jsme dostali sice dvě místnosti, ale zase takový bez sociálního zařízení, tak to bylo jako nepřijemný. A teď jak jsme z ničeho začínali. Pračka nebyla. Já jsem si donesla patnáct set korun, ale my jsme začli - manžel jezdil s RSkou, tak jsme zašli do Hradce do obchodu. Jak je Tesco, tak proti tomu byly domácí potřeby. A my jsme v těch domácích potřebách takový ten základ pro tu domácnost, jo. Vaříč, vaničku na prádlo, nádobí a ještě něco jsme si... jo, ale už jsem si nemohla koupit šest talířů, už se kupovalo jen po čtyřech, protože už mě to nedalo, čtyři talíře, čtyři hrníčky a čtyři příbory, víte. No ale nakoupila jsem si a s tím jsme de facto začínali.

Tazatel – Co je pro vás důležitý, aby jste se cítila jako doma?

Respondent – Právě ta rodina.

Tazatel – Ta rodina?

Respondent – To je takovej jako úvazek člověka, taková jistota dá se říct.

Tazatel – A to stačí jen ta rodina? Když tam máte ty příbuzný, tak už se cítíte jako doma?

Respondent – Já už jsem na Slovensku...

Tazatel – Protože vy už jste měla tu rodinu poměrně daleko, jak jste byla s manželem...

Respondent – No můžu vám říct, že mám, už teda ne, měla jsem pět sourozenců, dva už teda odešli, bráškové. No a ségru jsem viděla naposledy před třiceti lety. My jsme se nestýkaly. Pro mě jsou moji sourozenci cizí lidi, protože já jsem od těch pěti roků nežila s nima. Já jsem je vždycky viděla třeba na dvě hodiny. Říkám, já si s váma třeba líp popovídám než s nima, protože my si nerozumíme, máme každý jiný život, jiný prostředí a to všechno, takže tak jako. Rodina moje je ta, kterou mám tady.

Tazatel – Beru to teda tak, že to krevní pouto není zas tak důležitý, že jsou důležitější lidi...

Respondent – Protože se přetrhalo. Přetrhalo se. Dětství nebylo společný, mládí nebylo

společný, jen opravdu to malý, do čtyř, pěti roků, co si pamatuju matně. Když jsem odcházela, tak jsme byli jenom tři. Mně pak zemřeli tři sourozenci a třeba nejmladší ségru vůbec neznám.

Tazatel – A takhle s odstupem těch let, jak teď vnímáte ten domov. Co je pro vás domov teďka?

Respondent – No teď můj domov je momentálně Harmonie číslo jedna.

Tazatel – A co to pro Vás to slovo domov znamená?

Respondent – Prostě takovou... Že vím, že se mám kam vrátit

Tazatel – Takže pro vás je teďka domov to zázemí, že se máte kam vrátit, máte se s kým...

Respondent – No takhle, o tom statku jste chtěl vědět. Byl to normální statek. Pak se sloučilo v jeden jako větší okruh těch... Byli jsme Svobodný dvory a Plačice, to byla taková jako dvojice, která tvořila ten základ. Pak tam přibyly Dlouhé dvory a já nevím, co jsme to tam... Plačice, Stěžery a Dlouhý Dvory a Svobodný Dvory. To byla taková jako velká... A patřili jsme pod Osevu Choceň. Pak jsme dostali byt, předělali jsme si ho jako k obrazu svému, ale ne žádný luxus. Prostě takové životní potřeby, kde byla voda, kde byla vana, pračku jsem si mohla dovolit a takový nezbytnosti. Takže pak prostě se nám začlo...

Tazatel – Dařit.

Respondent – Tak trošku jako žít.

Tazatel – A když srovnáme ty místa, kde jste vlastně celý život žila? Že jo, byla jste na Slovensku, pak jste byla tady s manželem, tak jaký z těch míst berete za svůj domov nejvíc? Nebo co je pro vás jako...

Respondent – No tak byl to ten domov do těch, i když teda nebylo lehké, bylo to Slovensko, jak jsem žila u té tety a strejdy.

Tazatel – To byl pro vás domov?

Respondent – To byl pro mě domov. Do těch patnácti let. Pak jsem začla chodit jako do

tý práce, pak už člověk viděl, jak se žije někde jinde a už máte takový to, víte, takový to, že to pravý ořechový, kde byste teda měl být.

Tazatel – A cítíte se tady jako doma?

Respondent – Já jsem tady jako doma.

Tazatel – Jste teda jako doma. Je to váš další domov. Dobře. A co vás sem vlastně přivedlo. Proč jste tady?

Respondent – No, manžel tady zůstal po vojně...

Tazatel – Já spíš myslím, proč jste tady na Harmonii?

Respondent – No, já... Víš.. Můžu to tak říct? Vyštípala mě dálnice.

Tazatel – Aha.

Respondent – Oni už mě zbourali i chaloupku moju, kde jsem bydlela.

Tazatel – Takže oni vás teda vyplatili.

Respondent – Mě ne, mě ne. Já jsem byla statkový zaměstnanec a já jsem měla jako statkovej byt. No ale byl to majetek, nebo je... rodina Srdínkova, byl nějaký památeční ještě do Habsburků chodili do Vídně, tam byl nějaký jejich prapradědeček. Takže my jsme bydleli v tom jako jejich domově. Statek nám tu zvelebil, protože to byly dvě holý místnosti, obrovský vysoký okna, všechno vysoký, nevytopený, že jo, nám ten statek skutečně předělal. No a teď když se udělala ta revoluce a ty majetky se dostávaly zpátky, že jo, tak prostě paní Srdínková, inženýrka vystudovaná, nás prostě začla strašně na nájmu dusit. Ten vysoký nájem nám nahodila a my jsme měli do vesnice daleko. My jsme bydleli takzvaně v území nikoho. Tam byly chaloupky vejš a svobodný domy byly přes kilometr, jsem měla do práce každě den. No takže jako to nevadilo, aspoň se nepřibíralo. No, takže jako dostala zpátky majetek a ublížila, víte jak se říkalo dřív, že ublížila lidem, tak ublížila hodně lidem. Tahlencta vyštudovaná ženská, která je asi jedna šedesátej ročník, stal se z ní opravdu kapitalista. Asi takovej podle toho, jak jsme se učili, jak kapitalisti vypadaj. Protože my jsme bydleli na samotě. Šest kilometrů od autobusu a my jsme platili už přes sedm tisíc nájem.

Tazatel – A tenkrát ještě ke všemu.

Respondent – Ty roky už přece jenom.... Tady jsem šestým rokem. To je takových deset, dvanáct, čtrnáct roků, co už začla takhle snad... A ona už ani nečekala, my jsme se tada i začli bránit, no jí se to zase nelíbilo. No ale říkám, zachránila nás teda ta dálnice, protože ona tím, že to viděla, že jí to asi budu muset nechat, chtěla ještě vymačkat co nejvíce peněz, takže jako nechovala se. Za to může, že my jsme jí ten byt zhodnotili, protože on statek dal materiál, dal i zedníky. Ale všechnu tu těžkou práci přišel manžel z auta a vytahal a museli jsme si třeba ještě uklízet a to všetko, tak se nezachovala k nám. Že by řekla, když jste se tady nadřeli tak vám to dám, nebudu se bať, ale prostě co jí zákon dovolí, to ona od nás prostě brala a nekoukala na to, že jsme... No, právě proto říkám, že se dělaly křivdy a že se dělají i teď.

Tazatel – A budou se dělat vždycky. A proč zrovna sem jste se dostala sem do tý Harmonie? To vám někdo poradil?

Respondent – Protože s Havránkovou už byli domluvený a nám to mělo jít osmdesát centimetrů od baráku. My byli v levý polovině dálnice.

Tazatel - já jsem spíš myslel, proč zrovna tohlencto zařízení? Proč zrovna sem jako do tohohle? Těch zařízení je víc, že jo?

Respondent – Protože, takhle vám to řeknu, protože pro nás bylo tohlencto vysvobození z jednoho prostýho důvodu, hlavně pro mě. Můj muž miloval zvířata. My jsme měli, já jsem krmila krávy, my jsme měli všetko ve chlívě. My jsme se neměli špatně, my jsme vykrmili, naturálie jsme dostali a nelitovali jsme práce, takže my jsme se tam jako na tom statku měli dobře. A dálnice nás naletěla z toho důvodu, že už to začlo, už to bylo vyplacený a už se chystalo. Já jsem říkala manželovi: „Víš co, táto? Pojd', my půjdeme na národní výbor, co s náma udělaj, protože by jsme si koupili něco, na co jsme neměli, to jsem zapoměla podotknout, že když bylo manželovi dva a čtyřicet, tak se mu stal těžkej úraz a byl od dva a čtyřiceti nejdřív částečně invalidní důchodce a pak byl úplný důchodce. Já jsem dělala v závodní kuchyni, takže víte, že my jsme ty platy měli... Práci jsme měli těžkou, ale peníze mizerný. Takže abychom si našetřili, když nám nikdo nemoh pomoct, tak jsme byli většinou odkázáni na to město, aby nám jako pomohlo anebo nám prostě vyšlo nějak vstříc s tym. A bylo nám nabídnuta Harmonie. Což teda pro nás bylo ideální místo, byli jsme se tady podívat, vyhovovalo nám to, protože zas

nějakej byt ve městě, víte, to taky není to pravý ořechový. Takže tak jsme se sem dostali, že dálnice... Stejně by se muset tak jako tak ten okres o nás postarat o bydlení, když jsme nebyli tak movitý, abychom si mohli koupit sami za svý. Tak mi teda tohlenc jako nabídli. Já jsem teda ještě vděčná, že jsem se sem dostala.

Tazatel – A jak jste tady spokojená?

Respondent – Jsem tady spokojená

Tazatel – Máte tedy nějaký pravidla, který musíte dodržovat?

Respondent – Nejsou, ale byly by potřeba. Moc by byly potřeba.

Tazatel – Jaký třeba?

Respondent – Hlavně co se týká hygienických takových jako... hygienických způsobů. Víte co, já třeba bydlím ve druhém poschodí a ty, co jsou nahoře, ta dvanáctka, třináct, čtrnáct, třeba i níž, oni si zvykli, tak jestli si všimnete, je tady jako kanál. Voni se vám naučej, že jako hážou seshora všelijaké... no prostě binec dole. A já třeba denně, ob den musím zamíst, protože mám úplně šlupky z banánů, kelímky vod nanuků, cigarety, sirky, takhlenc jako špačky, že jo, že prostě ty lidi by měli být vděční, ale oni si toho nevážej. Mám třeba, ne že bysem měla takovou jako nepříjemnost, ale od člověka, od kterého byste to nečekal, mu třeba ve dvě hodiny v noci řve televize. Taková jako neohleduplnost mezi těma lidma. Fakt já říkám, co by dali mladí lidi, spousta lidí za to, aby tady mohli bydlet a nedostanou se a všelijací takovýhle tyhlety nechci říct vyvrhelové, ale ti lidi, který si toho nevážej. Tak to je jako takovej velkej problém, že je tady i dost šum takovej noční, večerní...

Tazatel – Je to přece jenom hodně lidí vedle sebe, no...

Respondent – A vidíte, že si toho opravdu nevážej. Opravdu.

Tazatel – A máte tady nějaký možnosti třeba nějakých služeb, který vám jsou poskytovány?

Respondent – Třeba já osobně si chodím jenom pro mobil(???), jsem ještě soběstačná, že si i vyperu a uklidím, ale jsou tady možnosti.

Tazatel – A jaký jsou tady možnosti?

Respondent – Je tady pedikúra, je tady lékař, jsou tady masáže, je tady kadeřnictví, takže jako...

Tazatel – A vám tady teda i vaří, jo? Že si můžete dojít tady i na oběd?

Respondent – já si беру třeba domů, sice se nevaří tady, přiváží se obědy z města z tej důchodcovskej vývařovny.

Tazatel – A vaří dobře?

Respondent – No, takhle vám to řeknu, asi v rámci jejich možností. Já nemůžu posoudit, když já jsem vařila, vím, co by se třeba mohlo a nemohlo, ale nevím jakou oni mají možnost na vaření, z kolika peněz oni vaří, co si můžou dovolit. To není jenom uvařit, ale když se musí počítat, aby se do toho vešel, tak to prostě nemaj...

Tazatel – Ale jinak jste spokojená s tím, co je?

Respondent – Já jsem spokojená, protože já vím, že vařit je strašně těžká práce a strašně špatně placená. A ještě navíc zodpovědnost, aby se vám nepovedlo něco špatnýho udělat, aby nebylo lidem špatně nebo takhlenc, to už si teda ty ženský musejí jako pohlídat.

Tazatel – Jsou tady nějaký aktivity, kterých se můžete účastnit?

Respondent – Tady je tohlencto sezení, to pro mě není, hraní karet. Já jsem pořád čtivá, já toho hodně přečtu, tak vybírám si televizi...

Tazatel - Ale pro vás přímo někdo organizuje, že by někdo přišel a řekl: „pojdte, pojedeme někam“.

Respondent – No, to chodíme. Každý rok máme tři, čtyři výlety. Mám vláček, vláčkem jsme vyjížděli, loni jsme byli dvakrát, chodíme k tomu Vlkovi do lesa, jestli vám to něco říká, tam strašně rádi chodíme.

Tazatel – To je nějaká hospoda?

Respondent – To je takovej jako stánek v lese dřevěnej, pěkně udělanej, všetko, a je tam

kolem něj taková ta asfaltka hradecká na bruslích a na kolách, tam jako jezdí na kolečkových bruslích a kola.

Tazatel – Takže to je fajn?

Respondent – Je to fajn. No, loni nám onemocněla, tady paní Marta, ta teda to jako dělala, ale předloni jsme byli.... No chodí se teďka. Třebas v úterý jdeme do Chlumce.

Tazatel – Pěšky?

Respondent – Ne, autobusem. To ne, to by jsme tady víceméně, tady dá se říci osmdesát procent lidí o holi. Víte, oni a starší lidi. I když jsou třeba šedesátiletí, jsou prostě na kolena postižení. Jsou to prostě lidi, kteří celý život dřeli.

Tazatel – My už jsme trošku nakousli tuhle otázku, ale jaký jsou tady vztahy? I třeba mezi lidma, co tady pracujou? Mezi sebou jaký máte vztahy?

Respondent – Jak bych vám to řekla... Tako jako nějaký velký kamarádství jsem neviděla, ale není to z toho důvodu, že by se ti lidi neměli rádi nebo byli zlí k sobě, ale je to tady jako tak zavedený. Když jsem sem přišla, tak, co jsem byla vděčná, mě sousedka vítá a říká: „A hned vám poradím. Nikoho si do baráku moc nepouštějte, nikomu nepůjčujte peníze a zavírejte se.“ No takže...

Tazatel – Taková trochu anonymita.

Respondent – A skutečně bylo to dobře, byla jsem vděčná. Měla jsem přes chodbu pána a byla jsem tady asi tři neděle a přišel si už půjčit peníze.

Tazatel – A nepůjčila jste...

Respondent – Půjčila. Protože jsem říkala vzdělanej člověk, inženýr, mně je hrozně divný, že je tady jako, protože vypadal ináč jako inteligentně. Vypadal dobře. No, ale půjčila jsem mu. Říkám, a domluvili jsme se na určitý den a říkám, tak mě to dones. Přišel po druhý, tak jsem mu půjčila, ale zase jenom tu padesátku, víc jsem mu nepůjčila, ale vono to už na cigarety nestačilo, tak von stejně ještě někam musel jít, aby si ty cigarety moh koupit. Jeho jsem neviděla, aby si koupil chleba, aby si koupil mlíko, ale cigarety.

Tazatel – To je blbý.

Respondent – No strašný. To bylo hrozný.

Tazatel – A máte tady nějaký přátele?

Respondent – No, mám tam naproti sousedku, teď jí zalévám kytky. Třeba ta, co přijde, ta Stáňa, to je taková jako, taková, popovídáme spolu, sejdeme se spolu. Popovídám si se všema a pozdravím. Ale prostě zalezu do baráku, do té místnosti svojí a jsem doma. Ale mám teďka... Zemřel mně pán, kterému jsem jako trošku pomáhala. Asi dva roky jsem mu chodila na nákup a trošku jsem mu poklidila. Protože náhodou zemřel rychle poměrně. No a teď jsou tam manželé. Velmi těžce nemocnej, ale vypadají slušně. Takže jsem spokojená. Dobrý no.

Tazatel – Když jste se sem přestěhovala, měla jste možnost si ten byt nějak sama vybavit? Je tam váš nábytek?

Respondent – Je tam můj nábytek, teda už přes čtyřicet roků starej, ale já říkám na těch pár roků, co tady budu mně to stačí.

Tazatel – A s kým se tady setkáváte nejčastěji?

Respondent – No tak z toho klubu, jak jste nás tam včera jako viděl, to byla taková ta naše čtyřka, pětka u toho stolu. No a z toho tady mám sestřenici. Ta je tady taky u toho stolu. S lidma vycházím dobře, snažím se. A že by byly nějaký hádky nebo přenice mezi lidmi na tom poschodí na kterým bydlím na tý dvojce, tak tam je klid, tam je pohoda.

Tazatel – A jsou tady takový přenice, kdy se lidi mezi sebou hádaj?

Respondent – Já myslím, že jsou, ale je to čtrnáct poschodí.

Tazatel – Jo, čtrnáct poschodí.

Respondent – A když nikam nechodíte, tak je to... No a říkám, lidi jsou tady různí. Někdo si toho váží a někomu je to jedno. Jedině co teda jako, říkám, nemám nic proti Romům, chraň bůh, jsou to lidi jako my, ale teď tady žádní nejsou a je tady klid. Ale jak tady jsou, jak tady je jedna, dvě rodiny a oni se stále shlukujou.

Tazatel – Bydleli tady s váma?

Respondent – Bydleli tady nahoře. No tak teď už to nějak zatrhli, protože skutečně se nechovali slušně a lidi si stěžovali. A oni si toho fakt nepovažovali.

Tazatel – A udržujete kontakt s příbuznými, třeba s dcerou?

Respondent – Dcera jo, já jsem tam právě dneska měla jít.

Tazatel – Jo, vlastně jo. Pravda.

Respondent – No já jsem nešla, jak mám mladýho mužskýho na drátě...

Tazatel - Já vám moc děkuju.

Respondent – Já jak je takovýhle to počasí, tak si netroufnu.

Tazatel – A jezdí často za váma?

Respondent – No, já za ní a střídáme se. Zeťák přijde, voláme si s vnukem, vnučku ještě mám.

Tazatel – Taky chodí za váma takhle vnuci?

Respondent – Jo přijdou. Nechodí často sice, ale přijdou jednou za čas. Kdyžtak aspoň na ten svátek nebo narozeniny se ukážou.

Tazatel – To jsem se taky chtěl zeptat, jestli ty svátky a narozeniny slavíte tady, nebo jestli vás někam vezmou.

Respondent – Takhle to slavíme víceméně v rodině. Víte, tady se slavěj velké narozeniny. Slavila se tady stovka. Pán jak tady včera seděl, myslím, že má sto tři roky.

Tazatel – Sto dva. Sto tři mu bude, já jsem včera s ním dělal rozhovor. Sto dva.

Respondent – Sto tři, já myslím, jestli to už nejsou. Devadesátiny a pět a devadesátiny, to se tu slaví.

Tazatel – A když slavíte narozeniny vy, tak je neslavíte tady, slavíte je s rodinou.

Respondent – Jo. Já zas říkám, že až třeba přijde když k tý osmdesátce, zatím se mi ještě nechce k tý sedmdesátce. A říkám, mám tu rodinu, takže víte, jako...

Tazatel – A ještě se zeptám, co je pro vás důležitý, abyste se tady cítila jako doma. My už jsme to možná nakousli předtím, ale co je pro vás důležitý? Co je takový jako, že si řeknete: „Jo tady jsem doma, protože tady mám to a to, ty známý.“

Respondent – Právě to. Prostě přijdu domů a říkám: „To je fajn, jsem doma, sousedi jsou v pořádku“, pustím si televizi a vezmu si noviny, vylezu na balkon, pozdravím koho vidím, sečtu všechny ovečky, ať vím že mám všechny doma spokojený. A to je takový ten můj klid, taková ta moje jistota.

Tazatel – Co vás tady těší?

Respondent – No, co mě těší. Těšilo mě teďka, jak nám tady nasázeli ty stromečky, mě těší zeleň. A co mě netěší, já nejsem proti zvířátkům, ale to množství psů.

Tazatel – Já jsem si právě říkal, že když jste byla tak hodně s těma zvířatama tak spjatá, tak jsem čekal, že tady budete mít nějaký zvířátko svoje. Ale vy teda nechcete.

Respondent – Ne, já mám alergii.

Tazatel – Vy máte alergii, aha.

Respondent – Já prostě srst ne. Prostě kočky, psi, králíci... Jsem alergička poměrně těžkého rázu a astmaticka.

Tazatel – Takže ty psi a kočky tady, to ne...

Respondent – Mně nevadí, no. A nevaděj mně ty malí, i když to jsou ratlíci. Dá se říct, že kousnou dřív než ty velký, ale prostě ty jejich chovatelé. Ty po tych malých pejskách ty bobčky sbíraj, ale ty velký, ty zůstávaj tam, kde zůstávaj. Navíc kdyby to dělali jen naši lidi, ale to už dělají aji lidi ze zdola. My máme vzadu ty kontejnery, každý ty čtyři kroky k tomu kontejneru si může dojít. Ne, oni to cpou těm pejskáčům do toho jejich boxíku, jo a oni pak s těma balíčkama nemají pomalu kam jít. To je právě, jak říkám, taková nemilá záležitost.

Tazatel – Jo, to chápu.

Respondent – Ne psi, ale ty jejich páníčkové.

Tazatel - Takže jako to je ta věc, co by se dala zlepšit, aby jste se tady cítila víc jako

doma. A ještě něco krom toho teda?

Respondent – Ne, ne, ne.

Tazatel – Nic víc, teda nepotřebujete, jen teda, aby tady byl větší pořádek s těma pejskama a jinak je to všechno. Takže vám už nic nechybí.

Respondent – Nechybí. Uklizíno máme, když se něco porouchá, tak se paní snaží to obehnat, sice dá to někdy práci, ale nejsou lidi, kteří by říkali: „Jo Harmonie, budete čekat, než aby to šlo hned“, ne že třeba z minuty na minutu. Třeba ty výtahy jsou dost rozbitý. Já si myslím, že už jsou dost letitý, že si pamatujou, ty jsou už teda v permanenci pořádku, takže každou chvíli. Mně to nevadí, já to vyjdu, ale ti lidi nahoře a je jich tam hodně, co jsou o holích, a třeba i vozíčkáři. Ale to už není v mé moci...

Tazatel - To jsem se chtěl ještě zeptat, když tady máte nějaký problém a sdělíte ho vedení, jestli jsou schopní ho nějak vyřešit? Nebo když máte přání, který byste chtěla, jestli vám jako vyjdou vstříc?

Respondent – No, jsou věci, který, když by mohli hned, ale nejdou, protože asi i možnosti finanční nejsou, jak by potřebovali.

Tazatel – A co třeba?

Respondent – Třeba, je to taková jako blbůstka, dá se říct, ale jsou to tři nebo čtyři roky zpátky, co nám dělali balkony, je to teda hrozný, když odejde parta a ony jak jsou takový ty zástěny dělaný, takže tu zástěnu takhle nabarvili na černo, ale že tady je dva metry rezatýho plechu, všelijak pomačkanýho, oloupanýho, to si toho nevšimli. Takže takový jako nedotažený všetko. Buď nejsou peníze anebo já nevím.

Tazatel – Jasně, jasně. Máte nějaký koníček?

Respondent – No tak já teda to čtení, já jsem ráda vyšívala.

Tazatel – A to jste si teda vzala už z předchozího života?

Respondent – No, bohužel i z mládí. Já se naučila číst v mládí, já se naučila i koukat na hokej, na fotbal, přestože tomu vrtkému nerozumím, ale prostě fandili jsme fest. Náš oblíbený sport byl skoky na lyžích, že jo, to nám nesmělo ujít.

Tazatel – Komu vlastně fandíte? Čechům nebo Slovákům?

Respondent – Kde jsem doma, tomu.

Tazatel – Takže tady?

Respondent – Tady.

Tazatel – Čechům?

Respondent – No jasně. Já říkám, manžela jsem teda bohužel no... což bylo jako můj závěr nedobřej. Protože my jsme měli zařízené všechno sem, měli jsme koupený všechno, co nám jako chybělo, už jsme nemohli použít svoje, no a už jsme prostě měli sepsanou smlouvu a 6. ledna 2010 můj manžel umřel. A od té doby jsem tady sama.

Tazatel – Takže vy jste se sem nastěhovala...

Respondent – Už sama. Přestože všechno bylo počítáno pro dva lidi, mám tím pádem větší metráž. To druhý poschodí je větší metráž a bohužel sama, no... Byl takový těžký začátek.

Tazatel – A je třeba nějaký koníček, který jste začala třeba až tady?

Respondent – Tak ani ne. Víte, já jsem sportovní antitalent a technický antitalent. Člověk z vesnice, dítě tužky, my jsme začínali tužkou, já jsem začínala tužkou psát. Umím si vzít zprávu na tom, na mobilu. Přijmu zprávu, odpovím, zavolám, zjistím si co takhlenc, ale neumím se naučit psát- prostě psát SMSky.

Tazatel – No, to je těžký, jestli máte tlačítka, tak ono to není nic jednoduchýho.

Respondent – No a kde jsou víc jak tři tlačítka, tak to už je na mě moc.

Tazatel – Mám na vás asi poslední otázku. Máte nějaký životní krédo? Něco, čeho se držíte?

Respondent – Takhlenc, krédo takový, prostě dožít v pohodě a nebát se nikdy otočit se za sebe. Mít čistý stůl takzvaně.

Tazatel – Tak to asi bude ode mě všechno. Děkuju vám moc děkuju za rozhovor.

Příloha 5: Foto dům Harmonie

Příloha č. 6: foto dům Harmonie II

